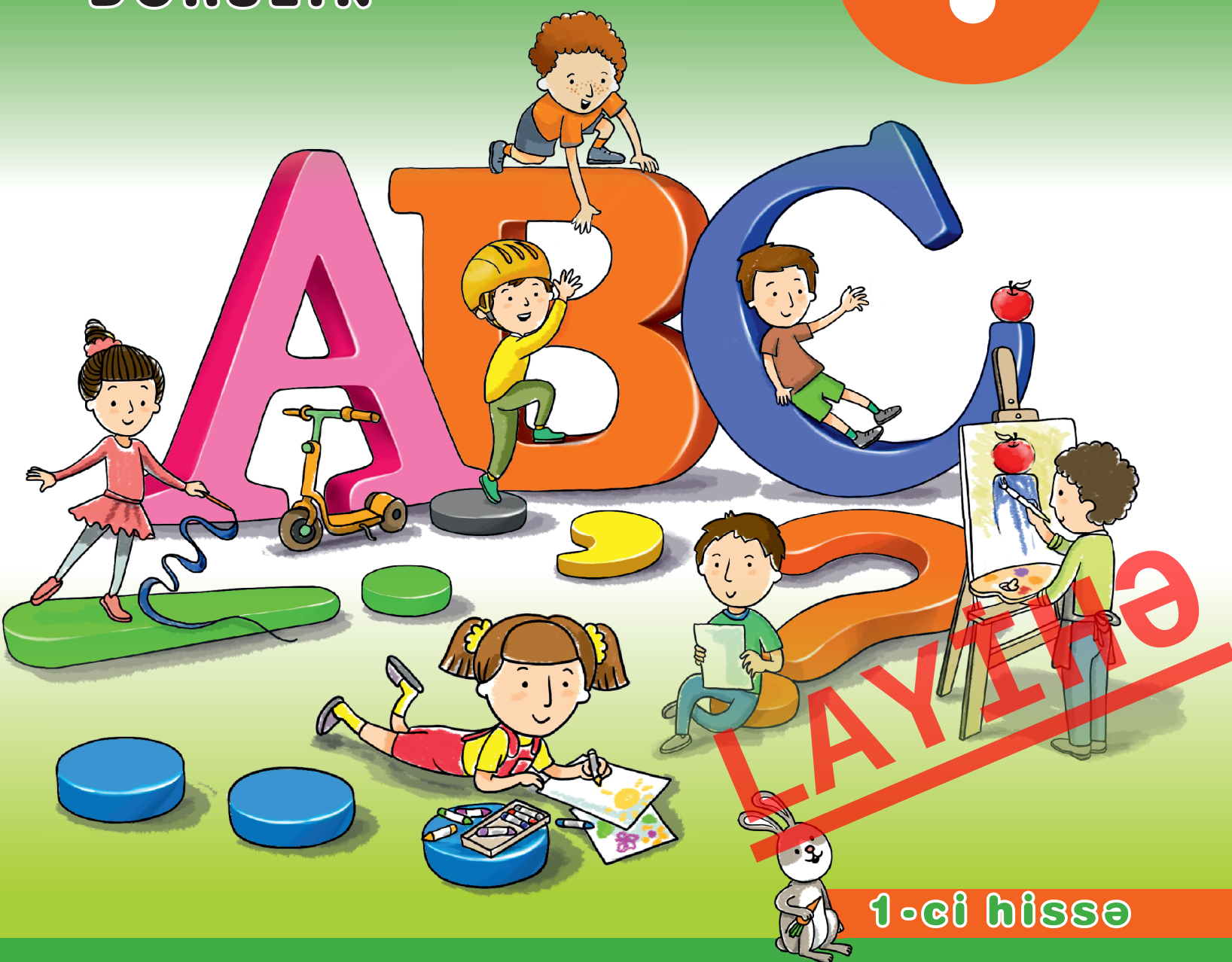

AZƏRBAYCAN

DİLİ

DƏRS LİK

1

HEYDƏR ƏLİYEV

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ

LAYIHƏ

LAYIHƏ

Ülkər Nurullayeva
Nuriyə Allahverdiyeva
İradə Bayramova
Aysel Xanaliyeva

AZƏRBAYCAN DİLİ

DƏRSLİK

Ümumtəhsil məktəblərinin
1-ci siniflərində
SINAQ MƏQSƏDİLƏ
çap edilmişdir.

Tədris Resursları
Mərkəzi

Bakı – 2018

Nəşrlə bağlı irad və təklifləri
artitrm2017@gmail.com
və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına
göndərə bilərsiniz.

LAYİHƏ

1 AİLƏ VƏ MƏKTƏB

səh. 7-24

fəsil 1 • MƏNİM AİLƏM. 8

fəsil 2 • MƏKTƏB BAZARLIĞI. 11

fəsil 3 • BABANIN HƏDİYYƏSİ 16

fəsil 4 • RAMİN VƏ DOSTLARI 20

Ümumiləşdirici təkrar 24

2 TƏHLÜKƏDƏN QORUNAQ

səh. 25-46

fəsil 1 • DİQQƏT! TƏHLÜKƏ! 26

fəsil 2 • YANĞIN 30

fəsil 3 • YOL HƏRƏKƏTİ QAYDALARI. 34

fəsil 4 • EVDƏ TƏHLÜKƏSİZLİK 38

fəsil 5 • ZƏLZƏLƏ 42

Ümumiləşdirici təkrar 46

LAYİHƏ

3 SAĞLAM HƏYAT

səh. 47-68

fəsil 1 • GÜN REJİMİ 48

fəsil 2 • İDMAN 53

fəsil 3 • GİGİYENA QAYDALARI . . . 58

fəsil 4 • SAĞLAM QIDA 62

Ümumiləşdirici təkrar . . . 68

4 TƏBİƏTİN SİRLƏRİ

səh. 69-96

fəsil 1 • GÖYQURŞAĞI 70

fəsil 2 • İLBİZ. 75

fəsil 3 • GÖBƏLƏK 80

fəsil 4 • BOZQULAQ 87

Ümumiləşdirici təkrar . . . 96

Kitabınla tanış ol

SÖZ BOĞÇASI

Mövzu ilə bağlı yeni sözlər

SÖZLƏRİN YAZILIŞI

Sözlərin düzgün yazılışı

3 A Şəkillərə baxın. Suallara cavab verin.

İdman zalında **Rəsm dərnsayında**

• Söz boğçası •

- dərnək
- maşq
- halqa
- lent
- məlbərt
- dolça

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
rasam	rasam
rəsm	ras m
maşq	maş k
önük	önük
məlbərt	məlbərt

• Hüsni xətt •

Cc

Cc

cüce

bacı

tac

Cəmils

• Bunları bilməliyə •

Ad bildirən sözlər

Kim?	Na?	Hara?
Ayan müəllim	saat oyun	ev məktəb

B Göy rəngli sözləri uyğun olaraq "kim", "na", "hara" sözləri ilə əvəz edin.

- Ayanın əlində **lent** var.
- Ayana **müəllim** kömək edir.
- İdman zalı genişdir.

C Sözləri köçürün. Qarşısında suallarını yazın.

Nümunə: *kitab - nə?*

oğlan, park, corab, ev, Tural, gül, Bakı

HÜSNXƏT

Hərflərin və sözlərin hüsni xətt normalarına uyğun yazılışı

BUNLARI BİLMƏLİYİK

Dil qaydaları və nitq bacarıqları ilə bağlı ümumi anlayışlar

1

AİLƏ VƏ MƏKTƏB

1

A

Suallara cavab verməklə
şəkillər üzrə danışın.

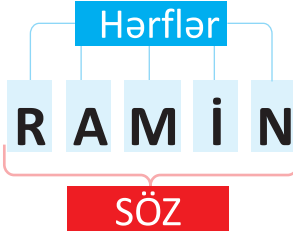
- Raminlə anası çantaya hansı əşyaları yığirlar?

- Ramin və atası nə edirlər?

• Bunları bilməliyik •
səs, hərf, söz

Böyük
hərf

Kiçik
hərf

A

a

R

r

Z

z

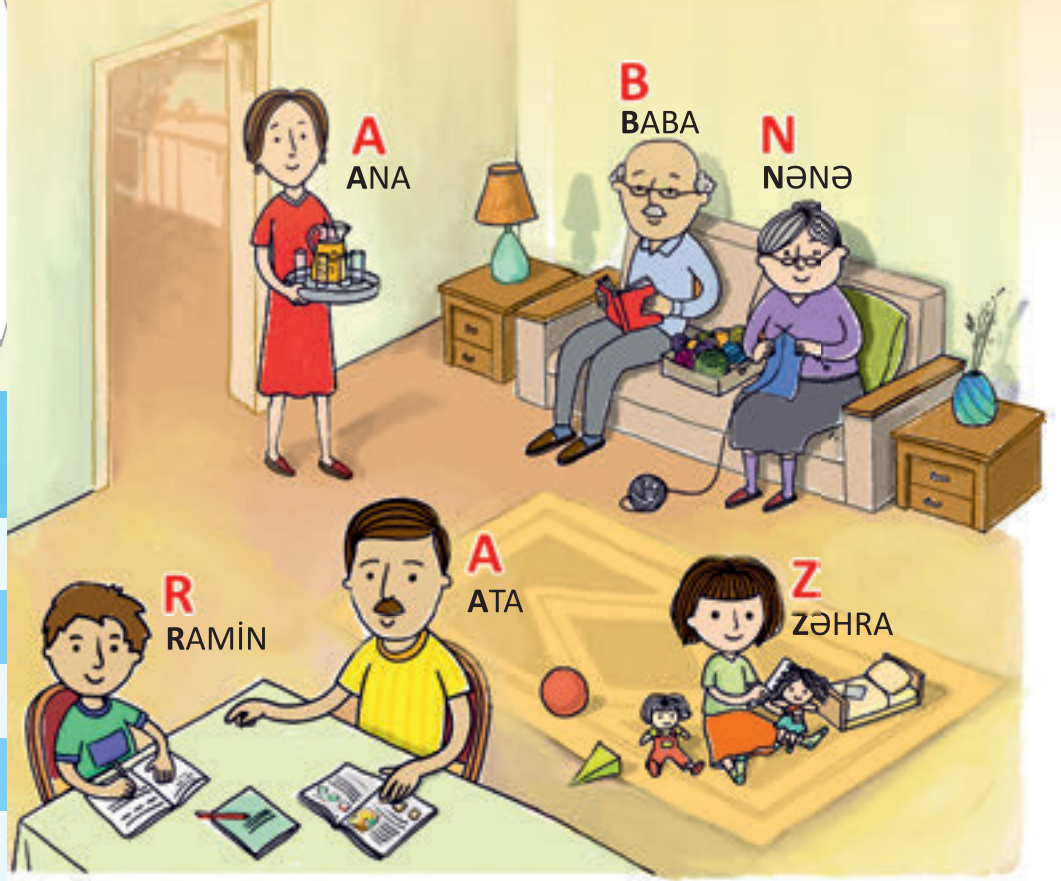
N

n

B

b

2 A Hərfləri xatırlayaq.

B İlk hərfə görə uyğunluğu tapın.

a b n R

1

2

3

4

C Sözləri oxuyun.

an

a-na

ba-nan

ba-zar

bar

an-bar

a-ra

a-ra-ba

nar

A-nar

3

A

Şəkillərin adlarını deyin. Seçilmiş hərfləri səsləndirin.

EV

ƏRİK

SOĞAN

ŞİR

FƏNƏR

İNƏK

ARI

Böyük
hərflərKiçik
hərflər

E

e

Ə

ə

S

s

Ş

ş

F

f

İ

i

I

ı

B

Sözlərdə çatışmayan hərfləri tapın.

L A N

İ Ç A N

A Y

Y N Ə K

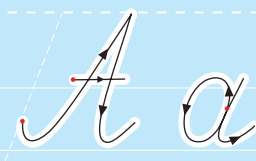
İ L

L C Ə K

• Hüsniyyət •

Aa

ana

nar

baba

Anar

C

Sözləri oxuyun.

na-nə
nə-nəbi-bi
birbə-bir
sə-birsə-rin
şi-rinşi-rə
sa-rısı-fır
şərffə-nər
sə-fər

4

A

Şəkillərin adlarını deyin. Seçilmiş hərfləri səsləndirin.

Böyük hərflər	Kiçik hərflər
L	l
O	o
Ö	ö
T	t
C	c
H	h

L

LİMON

O

ODUN

Ö

ÖRDƏK

T

TURP

C

CÜCƏ

H

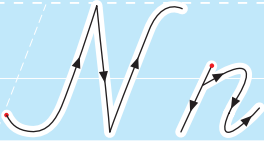
HƏKİM

B

Şəkil adlarındakı birinci səsə görə uyğunluğu tapın.

• Hüsniyyət •

Nn

nağıl

köynək

telefon

Nigar

Cəlal

Lalə

Tahir

telefon

corab

lent

C

Sözləri oxuyun.

tor

tor-ba

tar

Sət-tar

tac

El-tac

hə-lə

tə-lə

hər

sə-hər

səh-nə

Hə-sən

1

A

Şəkildə gördükləriniz barədə danışın.

• Bəs siz məktəb bazarlığına kiminlə getmişdiniz?

- Çantanızı seçərkən nəyə diqqət etdiniz?
- Alış-veriş üçün valideynlərinizə necə təşəkkür etdiniz?

B

Ramin marketdən nə alıb?

Böyük hərf	Kiçik hərf
Q	q
K	k
Ç	ç
D	d
P	p
X	x
M	m

• Bunları bilməliyik •

“K” hərfi

ki-tab ka-ran-daş
 kök kon-fet
 kə-ləm kos-mos

• Hüsrxət •

əə

əə

əl

xətkeş

zürəfə

əminə

C Sözlərlə şəkillər arasındakı uyğunluğu tapın.
 xə-tkeş çan-ta qə-ləm po-zan
 dəf-tər mar-ker ki-tab

2 A Aşağıdakı şəkil adlarını oxuyun.
 Bu sözlərdə ilk hərf fərqlidir, yoxsa ilk səs?

ki-tab

ka-randaş

B Hansı sözdə “k” fərqli səslənir?

kə-ləm

kir-pi

kon-fet

kök

C Sözləri oxuyun.

ə-kin	kə-tə	kart	ap-tek
ki-no	kə-mər	kar-ton	kas-sa
ke-çi	kənd	ka-ra-te	kral
kö-kə	kən-dir	keks	kuk-la

Ç Aşağıdakı məktəb əşyaları hansı məqsədlə istifadə olunur?

3

A

Şəkillərin adlarını deyin.
Seçilmiş hərfləri səsləndirin.

U

ULDUZ

Ü

ÜTÜ

V

VEDRƏ

Y

YUMURTA

J

JİLET

G

GÜNƏŞ

Ğ

QOĞAL

Böyük
hərflər

Kiçik
hərflər

U

u

Ü

ü

V

v

Y

y

J

j

G

g

Ğ

ğ

B

Verilmiş hərflərlə başlayan sözlər deyin.
Hansı hərflərlə söz başlamır?

a ğ n ş ə ı

C

Şəkil adlarını tələffüz edin. İlk səsə uyğun
hərfləri göstərin.

g ğ

u ü

v y

Ç

Sözləri oxuyun.

dağ
yağ
bağ

ga-va-lı
gü-nəş
Ay-gün

Ja-lə
ji-let
qa-raj

ü-tü
tül-kü
zü-ra-fə

yu-va
qur-ba-ğa
qar-ğı-da-lı

• Hüsniyyət •

L

L l

limon

alça

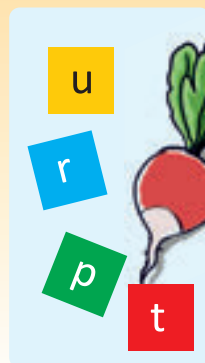
qoğal

Ləman

4

A

Şəkillərə baxın. Hərflərdən sözlər düzəldin.

B

Şəkil adlarında dəyişən hərfləri tapın.

şar

nar

tar

qar

C

Şəkil adlarında çatışmayan hərfləri müəyyən edin.

a...l

ro...ot

arm...d

da...aq

a...l

Ç

Rəng adlarını oxuyun, uyğun karandaşları tapın.

- göy
- ya-şıl
- sa-rı
- qa-ra
- qır-mı-zı
- na-rın-cı
- bə-növ-şə-yi

D Rəqəm adlarını oxuyun. Uyğunluğu müəyyən edin.

beş

on

al-tı

üç

i-ki

bir

dörd

yed-di

doq-quz

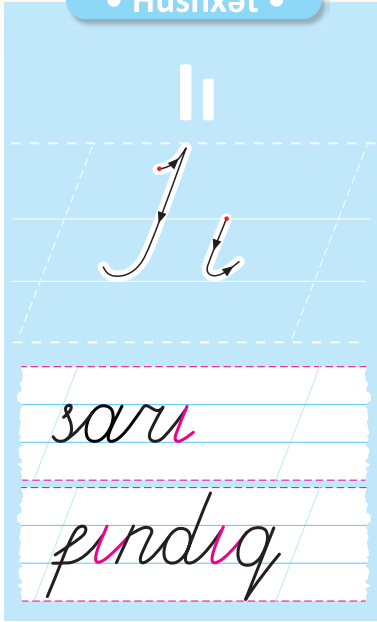
sək-kiz

• Söz boğçası •

- təşəkkür
- hədiyyə
- təbrik
- pəzl

• Hüsnxət •

1

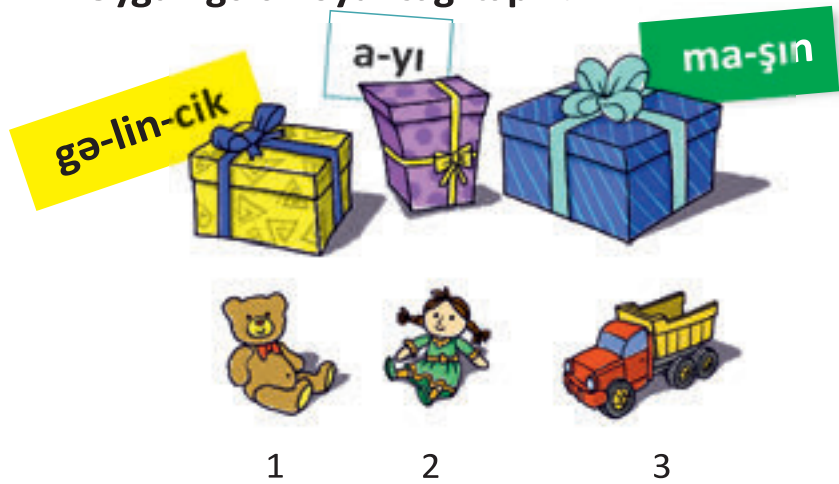
A

Suallara cavab verin.

- Hədiyyəni nə vaxt verirlər?
- Hansı hədiyyəni alanda daha çox sevinirsiniz?
- Hədiyyə vermək xoşunuza gəlir, yoxsa hədiyyə almaq?

B

Hədiyyə qutularının üzərindəki sözləri oxuyun. Uyğun gələn oyuncağı tapın.

C

Şəkil üzrə danışın.

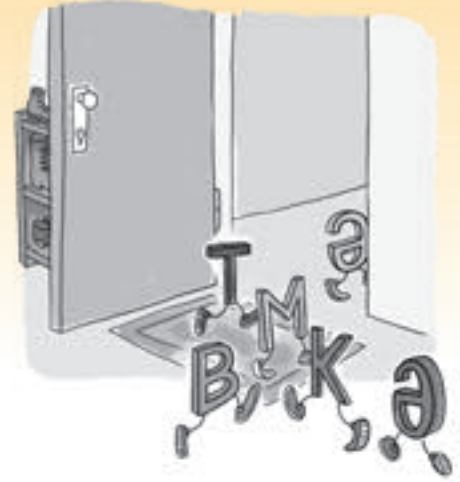
Çox sağ ol, baba!

Söz düzəlt!

- Baba Raminə nə hədiyyə etdi?
- Baba ona nə tapşırırdı?
- Ramin hansı hərflərdən söz düzəltməlidir?

D Y S T Ə B A X M K Ə L

- Ramin binanın üzərində hansı sözü oxudu?
- Nə üçün Ramin bu sözü görəndə sevindi?
- Hansı hadisələr Raminin yuxusunda baş verir?

• Hüsniyyət •

ii

j i

ilan

stir

gəmi

Imran

• Bunları bilməliyik •

sait, samit

saitlər

k i t a b

samitlər

saitlər

Aa Ee Əə ıı İi Oo
Öö Uu Üü

B

Baba Raminə hansı hərfdən iki dənə vermişdi?
Bu səsin deyilişi o birilərdən nə ilə fərqlənir?

T Ə B M K

C

Sözləri oxuyun. Saitləri ayrılıqda tələffüz edin.

a-yı

yed-di

xət-keş

ü-tü

co-rab

i-lan

ör-dək

qu-zu

Ç

Aşağıdakı sözlərə uyğun sait səslər artırın.

m...ş...n

d...ft...r

z...r...f...

ç...nt...

y...m...rt...

D

Hansı şəkil adı samitlə başlayır?

E

Aşağıdakı sözləri oxuyun.

cücə, səbət, maral, kökə, quzu, baba, lalə, tülkü, bibi

Hansı
sözlərdə...

... samitlər təkrarlanır?

... saitlər təkrarlanır?

... həm saitlər, həm də samitlər təkrarlanır?

3

A

Verilmiş şəkil adlarının ilk hərflərini ardıcıl yazsanız,
Raminin babasının adı alınar.

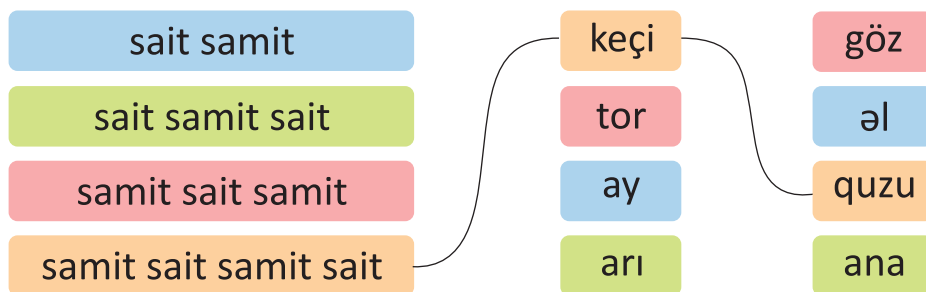
B

Hansı adlar sait səslə başlayıb samit səslə bitir?

İradə | Murad | Nigar | Ömər | Leyla | Aytac

C

Uyğunluğu tapın.

Ç

"T" samitinin əvvəlinə sait səslər artırmaqla
sözlər düzəldin.

D

Cədvəldə gizlənmiş sözləri tapın.

X	A	N	A
A	T	A	R
T	O	R	T
O	Y	U	N

E

Qruplarla iş

Aşağıdakı hərflərdən sözlər düzəldin və yazın.

A N L Ə M İ İ T

1

A

Şəkillərə baxın. Suallara cavab verin.

- Uşaqlar nə ilə məşğuldurlar?
- Hobbiniz varmı?
- Nə ilə məşğul olmağı daha çox sevirsiniz?

• Söz boğçası •

- hobb
- plastilin
- batut
- skuter

• Hüsrxət •

Bb

B b

banan

albalı

kitab

Bilal

Ramin və Solmaz

Ramin və Əli

Ramin və Zərifə

2

A

Sevdiyiniz oyunlar haqqında danışın.
Gizlənqaç oyununun qaydalarını bilirsinizmi?
Oyuna necə başlayırlar?

• Söz boğçası •

- gizlənqaç
- qayda
- sanama

Bir, iki, bizimki.
Üç, dörd, qapını ört.
Beş, altı, daşaltı.
Yeddi, səkkiz, Firəngiz.
Doqquz, on, qırmızı don.

Zərifə

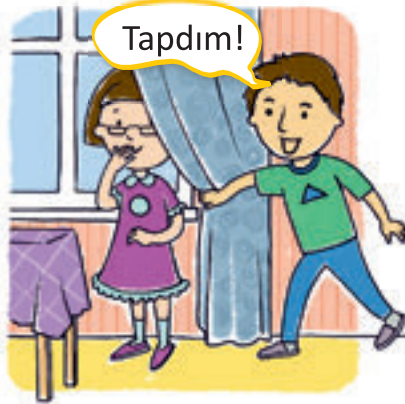
Ramin

Əli

Solmaz

Bir, iki, üç, ...

Tapdım!

Tapdım!

Zərifə hanı?

Mən
burdayam.

B Uyğunluğu tapın. Kim harada gizlənmişdi?

Zərifə	pərdənin	altında
Solmaz	masanın	içində
Əli	qutunun	arxasında

C Hansı uşaq oyunun qaydalarını bilmir?

Ramin

Zərifə

Solmaz

Əli

Ç Qruplarla iş

Yoldaşlarınızla bildiyiniz sanamaları deyın və oyuna kimin birinci başlayacağını müəyyən edin.

D Raminin dostlarından kimin adı üçhecalıdır? Bəs sizin dostunuzun adı neçə hecadan ibarətdir?

E Sözləri hecalarla oxuyun.

şah-mat | do-mi-no | hob-bi
te-le-vi-zor | plas-ti-lin | üz-gü-çü-lük

• Bunları bilməliyik •
söz, heca

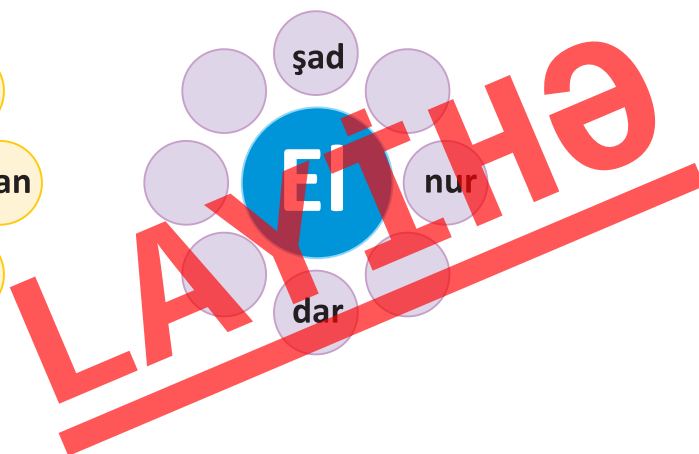
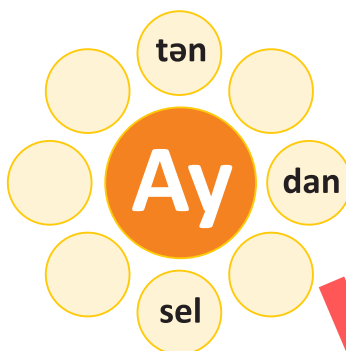
R a m i n
HECALAR

m u s i q i

ş ə k i l

p a z l

ə “Ay” və “El” hecalarına müxtəlif hecalar artırmaqla adlar düzəldin.

3

A

Özünüzü təqdim edəndə hansı məlumatları verirsiniz?

B

Ramin haqqında məlumatları oxuyun. Onun suallarına cavab verin.

• Söz boğçası •

- məlumat
- soyad
- təqdim etmək

Adı: Ramin

Soyadı: Həsənli

Yaşı: 6

Ailəsi: ata, ana, bacı, nənə, baba

Sinfi: birinci

Hobbisi: pəzl yığmaq

Dostları: Əli, Zərifə, Solmaz

- Mənim soyadım nədir?
- Mən neçənci sinifdə oxuyuram?
- Mənim neçə yaşı var?
- Hobbim nədir?
- Mənim ailəm neçə nəfərdən ibarətdir?

C

Heca sayı eyni olan sözləri tapın.

ailə	1	soyad
sinif	2	məlumat
dost	3	pəzl

Ç

Cütlərlə iş

Yoldaşınızdan məlumat toplayın. Aşağıdakı suallardan istifadə edin.

1. Neçə yaşı var?
2. Ailənizdə kimlər var?
3. Qardaşının adı nədir? Neçə yaşı var?
4. Hobbini nədir?
5. Dostunun adı nədir? Neçə yaşı var?

• Hüsrxət •

Rr

Rr

rəndə

məndə

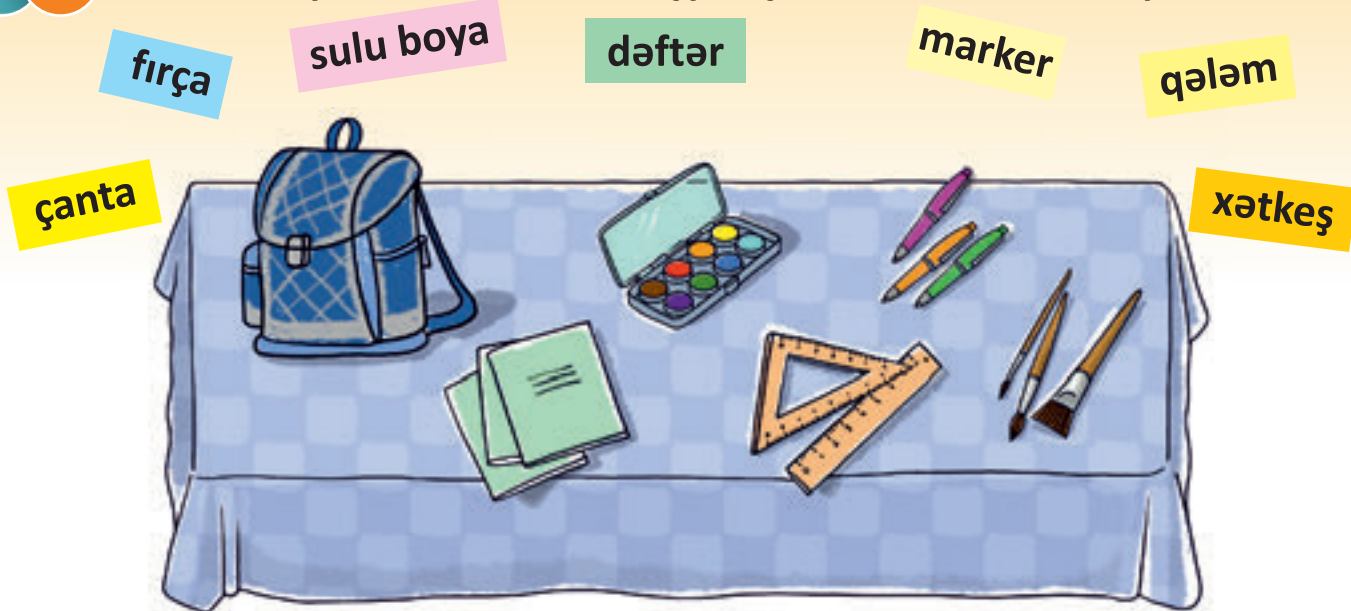
tar

Ramin

LAYİHƏ

Ümumiləşdirici təkrar

4 A Sözləri oxuyun. Hansı məktəb əşyası şəkildə təsvir olunmayıb?

B Eyni səsləri bildirən hərfləri qruplaşdırın.

1 A 2 N 3 B 4 L 5 M 6 R 7 T 8 i

1 L 2 R 3 T 4 j 5 A 6 B 7 N 8 M

1 n 2 a 3 r 4 b 5 l 6 i 7 m 8 t

1 r 2 l 3 m 4 t 5 b 6 a 7 n 8 i

C Hansı sözlər hecalarına düzgün ayrılıb?

alb-alı | ma-şın | gö-yər-çin | ağ-ac | yarp-aq | ar-ı | al-ma | bay-ram

Ç Neçənci hərflər samit səsləri işarə edir?

u i e a v t ü ə r ö

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2

TƏHLÜKƏDƏN QORUNAQ

1

A

Sualları cavablandırın və şəkil üzrə danışın.

- Hansı yol hərəkəti qaydalarını tanıyırsınız?
- Məktəbdə hansı qaydalara əməl etmək lazımdır?
- İnsanlar qaydaları nə üçün düşünürlər?
- Ətrafda hansı təhlükələr var?

2

A

Kitabların cildlərinə baxın. Sizcə, bu kitablarda nə haqda məlumat verilir?

• Söz boğçası •

- təhlükə
- başlıq
- qayda
- cild
- zəlzələ
- müəllif

• Hüsxnət •

Dd

Dd

dərman

adam

dad

Dilars

B

“Təhlükəsizlik qaydaları” kitabındakı başlıqları oxuyun və suallara cavab verin.

BAŞLIQLAR

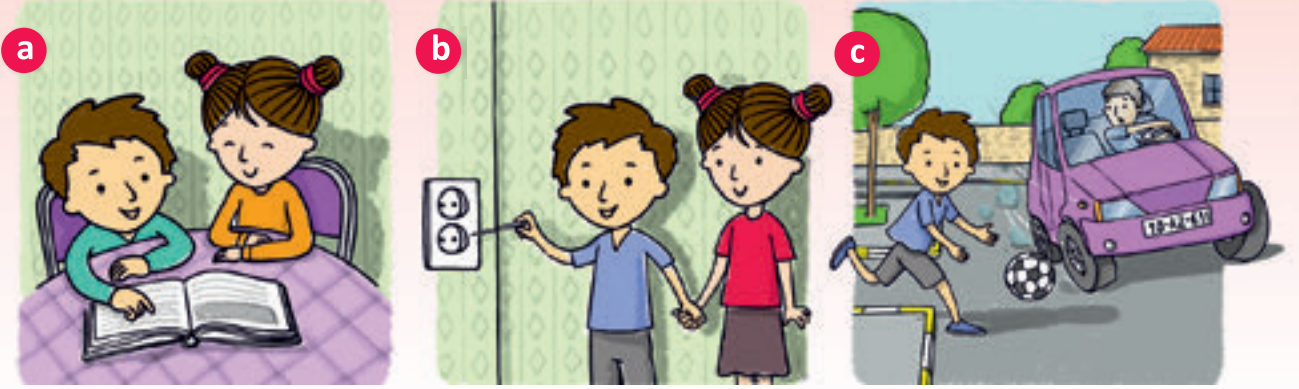
1. Təhlükə nədir? 1
2. Yanğın 3
3. Yol hərəkəti qaydaları 4
4. Evdə təhlükəsizlik 8
5. Zəlzələ 10
6. Yadlar və biz 11

1. Kitabın müəllifi kimdir?
2. Üçüncü başlıqda nədən bəhs olunur?
3. Beşinci başlıq necə adlanır?

3

A

Hansı şəkil “Təhlükəsizlik qaydaları” kitabının dördüncü başlığına aiddir?

B

Verilmiş şəkillər “Təhlükəsizlik qaydaları” kitabının hansı başlığına aid ola bilər? Bu haqda nə danışa bilərsiniz?

C

Şəkilləri aşağıdakı başlıqlar altında qruplaşdırın.

Yanğın

Yol hərəkəti qaydaları

1

2

3

4

• Bunları bilməliyik •

Cümlə

böyük hərf nöqtə
↓ ↓
Sürücü maşını saxladı.
cümlə

• Hüsnxət •

Yy

y y

yardım

ayran

dayı

yallı

• Söz boğçası •

- işarə
- qadağan
- xəbərdarlıq
- göstəriş
- məlumat

Ç

Şəkilləri cümlə şəklində ifadə edin.

D

Aşağıdakı mətnə neçə cümlə var? Hər cümlədə neçə söz var?

Ayxan işıqforun qarşısında dayandı. Bir az gözlədi. Yaşıl işıq yandı. Ayxan yolu keçdi.

4

A

Ətrafımızdakı təhlükələr barədə necə xəbər tuturuq?

B

Aşağıdakı işarələr hansı təhlükələr haqqında xəbərdarlıq edir?

C

Aşağıdakı işarələr nəyi qadağan edir?

Ç Hər bir sözə uyğun olan şəkli seçin.

İşarə

Təhlükə

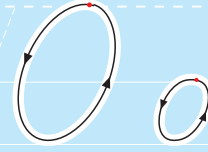

Qadağan

• Hüsxnət •

Oo

orta

boya

radio

Oba

D Yaradıcı iş

Cümlələri oxuyun. Həmin cümlələrə uyğun işarələr düşünün və şəkillərini çəkin.

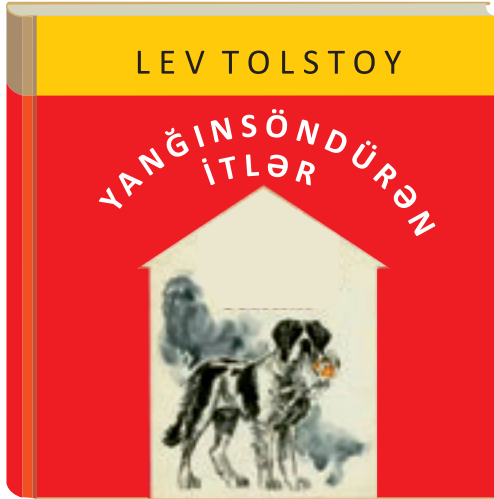
1. Velosiped sürmək olmaz.
2. Qarşıda qatar yolu var.
3. Zibili yerə atmayın.

1

A

Kitabın cildinə baxın
və suallara cavab verin.

1. Kitab necə adlanır?
2. Kitabın müəllifi kimdir?
3. Sizcə, bu kitab nə haqdadır?
4. İtlər insanlara necə kömək edir?
5. Nəyə görə yanğınsöndürənlər itdən istifadə edirlər?

XİLASKAR İT

Evimiz yanır! Kömək edin!

Evdə kimsə var?

Evdə körpə uşaq qalıb.

Xallı, uşağı xilas et.

B

Sözlərdən istifadə edərək mətnə uyğun cümlələr qurun.

Ana

körpəni

əmr etdi.

İt

itə

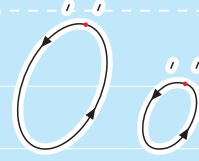
xilas etdi.

Yanğınsöndürən

yanğınsöndürənə

zəng etdi.

Öö

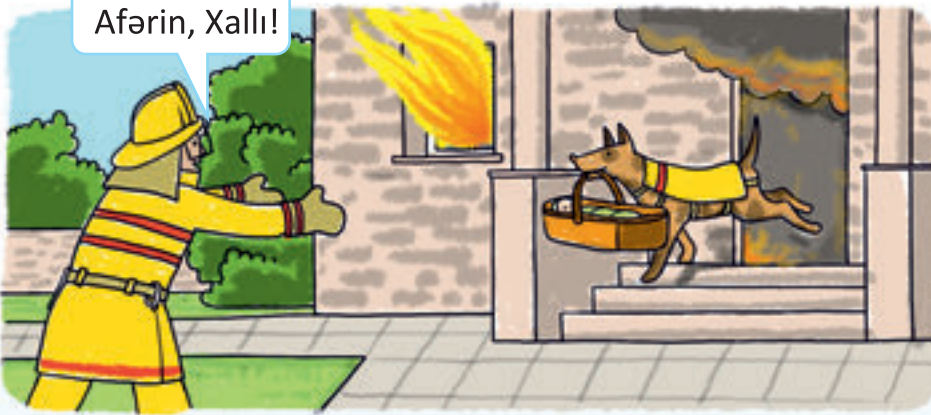
ötəri

bölme

nömrə

Omər

Afərin, Xallı!

Yəqin, evdə yenə kimsə var.

Bu ki gəlincikdir.

C

Şəkillərdə təsvir olunan hadisələrin səbəbini göstərin. Hansı hadisənin səbəbi bilinmir?

Ç

Mətnə ən çox xoşunuza gələn hissə hansı oldu?
Həmin hissəni nəql edin.

2

A

Yanğınsöndürənlər görmüsünüzmü?
Sizcə, onlar alovdan necə qorunurlar?

B

Şəklə baxın və suallara cavab verin.

1. Sizcə, uşaqlara yanğınsöndürən nə deyir?
2. Siz yanğınsöndürənə hansı sualları verərdiniz?
3. Yanğından qorunmaq qaydaları haqqında nə bilirsiniz?
4. Niyə məktəbdə bu qaydalar öyrədilir?

• Söz boğçası •

• hava
balonu

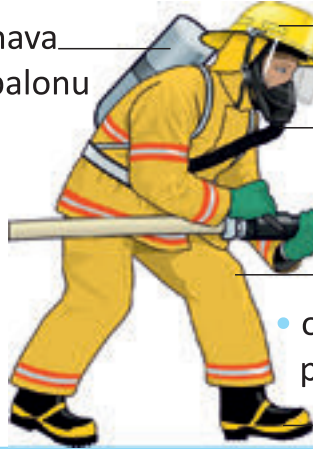
• dəbilqə

• yanğınsöndürmə
balonu

• respirator

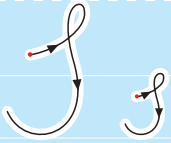
• su şlanqı

• odadavamlı
paltar və çəkmə

• Hüsniyyət •

S s

saat

masa

ss

Samir

C

Şəkil adlarını əlavə etməklə cümlələri oxuyun.

zəhərli qazlardan qoruyur.

Yanğınsöndürən başına taxdı.
ilə yanğıni söndürdü.

3

A

Yanğınsöndürənlə şagird arasındakı söhbəti oxuyun.
Bu söhbətdə kim sual verir, kim məlumat verir?

• Necə olur ki,
yanğın baş verir?

• Yanğın baş verərsə,
nə etmək lazımdır?

• Bunun müxtəlif səbəbləri
ola bilər. Məsələn, kimsə
qaz sobasını söndürməyi
unudur.

• Yanğın baş verən yerdən
cəld uzaqlaşın. Sonra isə
yanğınsöndürmə
xidmətinə zəng edin.

• Bunları bilməliyik •

Cümlənin növləri

Nəqli cümlə məlumat verir.

Sual cümləsi soruşur.

➔ Yanğın baş verib.

➔ Evdə kim var?

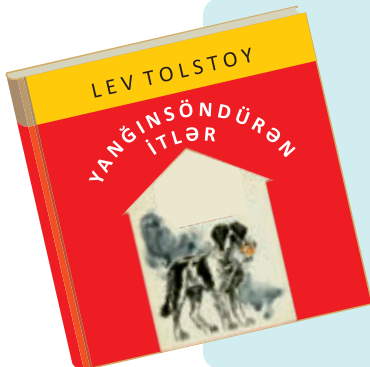
B

Cümlələri oxuyun. Növlərini müəyyən edin.

1. Meşə yanır.
2. Yanğınsöndürənlər nə vaxt gələcəklər?
3. Yanğını necə söndürək?
4. Dəbilqə qoruyucu geyimdir.
5. Yanğınsöndürən su şlanqını götürdü.

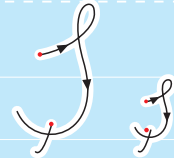
C

**Sizcə, hansı kitab yanğın haqqında
daha çox məlumat verə bilər?**

• Hüsxnət •

Ş Ş

şar

masın

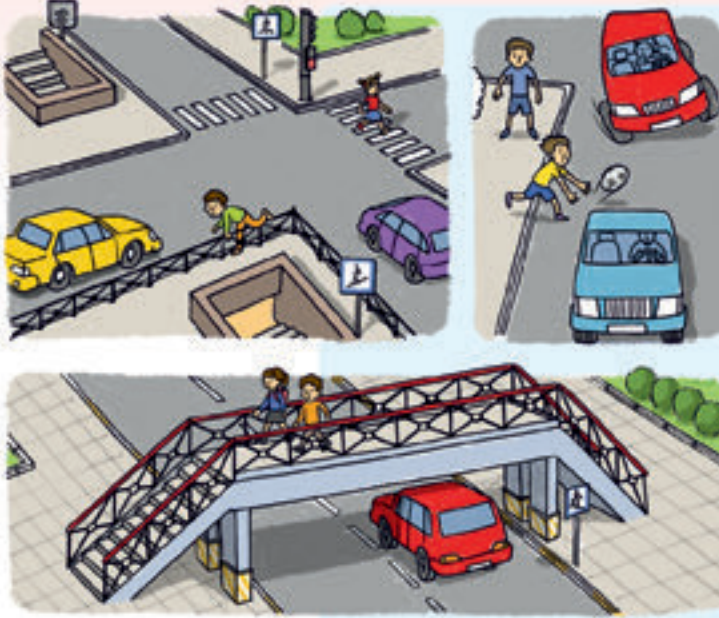
sirdas

Samil

1

A

Şəkillər üzrə danışın və suallara cavab verin.

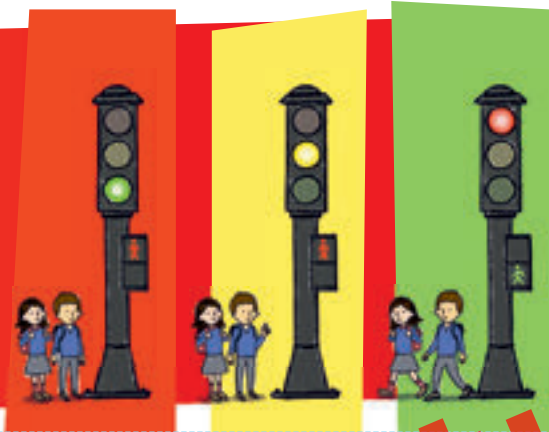

1. Hansı yol hərəkəti qaydalarını bilirsiniz?
2. Şəkildə hansı uşaqlar təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmirlər?
3. Bu uşaqlara hansı qaydaları öyrədərdiniz?

B

Tapmacanı oxuyun və suallara cavab verin.

Üç qardaşdır bir qutuda,
Biri deyir: "Sən dayan, dur".
Biri deyir: "Diqqətli ol".
Biri deyir: "İndi buyur".

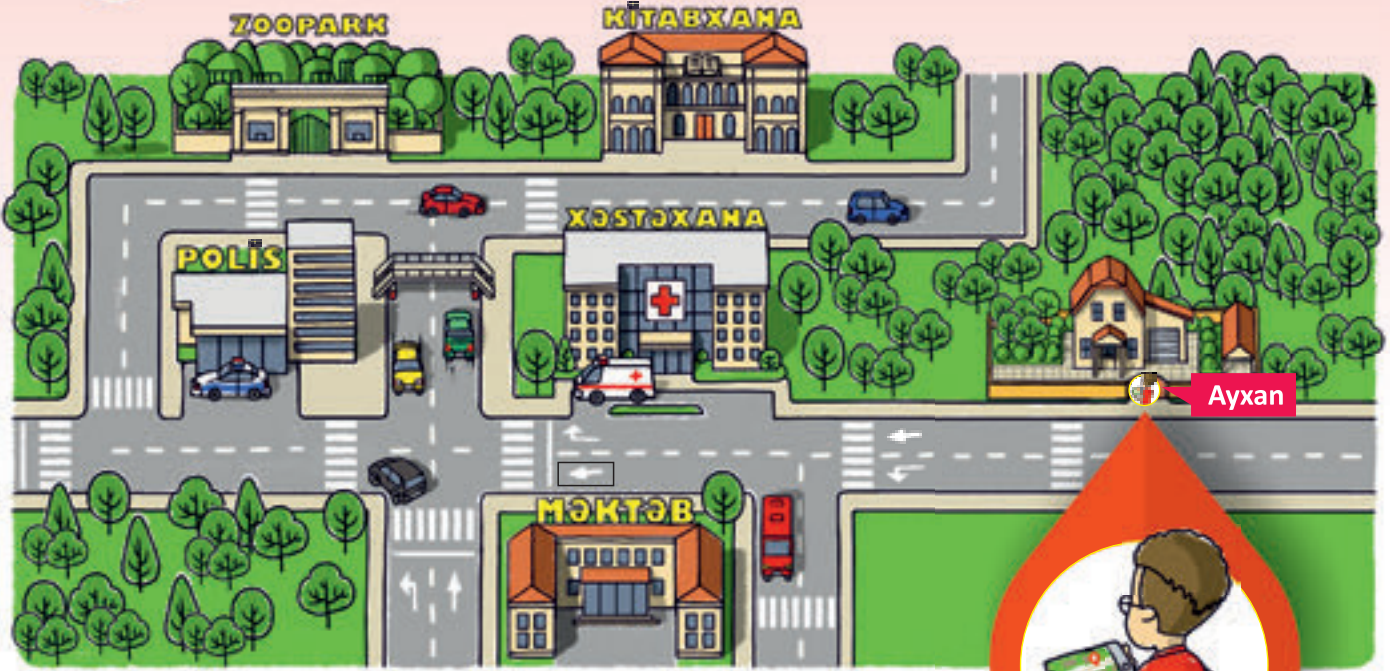

• Söz boğçası •

- işıqfor
- yeraltı keçid
- yerüstü keçid
- piyada zolağı
- səki
- xəritə

1. "Üç qardaş" dedikdə nə nəzərdə tutulur?
2. Hansı qardaş "İndi buyur" deyir.
3. Bəs qırmızı rəng nə deyir?

C Ayxana evdən zooparka getmək üçün göstərişlər verin.

Ç Ayxan getdiyi ünvanı tapmaq üçün yoldakı adamlara müraciət edir.
Aşağıdakı sözlərdən istifadə etməklə Ayxana cümlə qurmaqda kömək edin.

Bağışlayın, ...

Zəhmət olmasa, ...

Xahiş edirəm, ...

Üzr istəyirəm, ...

Nümunə:

Bağışlayın, bu yolda yeraltı keçid haradadır?

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
keçid	keçit
işıqfor	işixfor
zolaq	zolaq

• Hüsniyyət •

U u

U u

un

bulud

duru

Usta

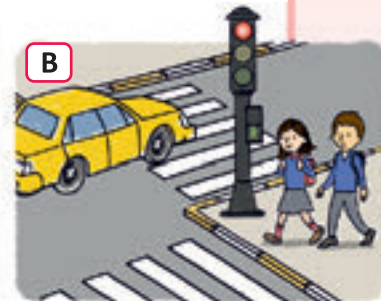
2

A

Şeiri oxuyun. Şəkillərə uyğun olan cümlələri tapın.

YOL

İşıqforda gözlə, keç,
Hərəkəti düzgün seç.
Tap yeraltı keçidi,
Təhlükəsiz yerdən keç.
Yerüstü keçidlərə
Fikir vermişənmi heç?
Bir bu zolaqlara bax,
Onlar deyir: "Burdan keç".

• Hüsxnət •

Üü

ütü

müəllim

tüstü

Ümid

B Qruplarla iş

İşarələri şərh etməklə cədvəl üzrə danışın.

İşarələr	Bizə nə deyir?
 	Nə etməliyik?
 	Nəyi etmək olmaz?
 	Hansı təhlükə var?
 	Qarşıda bizi nə gözləyir?

3 A Uyğunluğu müəyyən etməklə cümlələri oxuyun.

Ah, çox yoruldu!
Ura, necə də ətirlidir!
Of, biz qalib gəldik!

• Bunları bilməliyik •

Cümlənin növləri

Əmr cümləsi göstəriş, məsləhət bildirir.

➔ Yolu tez keç.

Nida cümləsi hiss, həyəcan bildirir.

➔ Ay aman, ev yanır!

B Şəkillərə uyğun cümlələri seçin və növünü müəyyən edin.

Uf, əlimə tikan batdı!

Piyada zolağından keçin.

C Cümlələri oxuyun, uşaqlara məsləhət verin.

Nümunə:

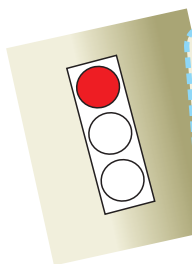
Əli qaydalara əməl etmir. Əli, qaydalara əməl et.

1. Anar yolda topla oynayır.
2. Leyla ağlayır.
3. Nigar yeraltı keçiddən keçmir.

Ç Yaradıcı iş

İşıqfor şəkli çəkin.

Təlimatdakı ardıcılığa əməl edin.

TƏLİMAT

1. Vərəqdə düzbucaqlı çəkin.
2. Düzbucaqlının içərisində 3 dairə çəkin.
3. Yuxarıdakı dairəni qırmızı, ortadakı dairəni sarı, aşağıdakı dairəni isə yaşıl rəngləyin.

• Hüsxnət •

K k

K k

kəlmə

sakit

ərik

Kamal

1

A

Şəklə diqqətlə baxın və təhlükə yaradan əşyalar haqqında danışın.

1. Hansı ev əşyaları uşaqlar üçün təhlükəlidir?
2. Kəsici alətləri sadalayın. Onlar nə üçün təhlükəlidir?
3. Elektrik cərəyanı ilə işləyən hansı ev əşyalarını tanıyırsınız?
4. Onların yaratdığı təhlükələr barədə bildiklərinizi danışın.

B

Mətni oxuyun. Fərqli rənglərdə verilən hər bir hissəyə uyğun şəkli seçin.

OYUNCAQ MAĞAZASINDA

Aydan:

– Mən bu oyuncağı istəyirəm.

Ayxan:

– Aydan, biz bunu ala bilmərik.

Ayxan oyuncaq qutusunun
üzərindəki işarəni göstərdi:

– Bu oyuncaq 6 yaşdan yuxarı
olan uşaqlar üçündür.

a

c

b

• Söz boğçası •

- kəsici alət
- elektrik cərəyanı
- elektrik cihazı

C Verilmiş sözlərin kimə aid olduğunu müəyyən edin.

Ayxan

Aydan

1. Niyə? Axı bu mənim xoşuma gəlir.
2. Bu sənin yaşına uyğun deyil.
3. Bundan sonra diqqətli olaram.
4. Onda sənə başqa oyuncaq seçək.

Ç Ayxanın mətndəki sözlərindən onun haqqında nə deyə bilərik?

- ... çalışqandır.
- ... tənbəldir.
- ... diqqətlidir.

D Bu oyuncaqlardan hansı yaşda uşaqlar istifadə edə bilər?

E Sözləri vaqonların rənginə uyğun ardıcıl oxuyun və cümlənin növünü müəyyən edin.

Ə Hansı cümlələr kiçikyaşlı uşaqlar üçün təhlükədən xəbər verir?

1. Uşaqlar oyuncağın xırda hissələrini uda bilərlər.
2. Oyuncaq uşaq üçün maraqlı olmaya bilər.
3. Bəzi oyuncaqlar çox baha olur.
4. Bəzi oyuncaqların kəsici və deşici hissələri uşağı yaralaya bilər.
5. Bəzi oyuncaqların materialı sağlamlıq üçün zərərli ola bilər.

2

A

Evdə böyükklər sizi hansı təhlükələr barədə xəbərdar edirlər?

B

Mətni oxuyun və sualları cavablandırın.

AYDAN VƏ ÇAYDAN

Nənə dedi Aydana:
 “Qızım, dəymə çaydana.
 Çaydan yaman istidir,
 Acıqlıdır, hirslidir.
 Gəl ona durma yaxın,
 Yanar əlin, ayağın”.
 Aydan baxmayıb sözə
 İstədi ki çay süzə.
 Fincanı doldu, daşdı,
 Birdən yan üstə aşdı.

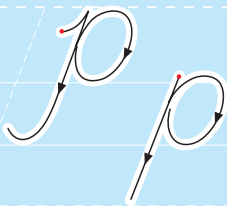
Mir Sabir

- Nənə Aydana hansı təhlükə barədə xəbərdarlıq etdi?
- Bu şeiri yazmaqda müəllifin məqsədi nədir?

• Hüsrxət •

P p

pay

kirpi

top

Püsti

C

Hansı şəkildə “hirsli” çaydan təsvir olunmuşdur?

Ç

Şeiri öz sözlərinizlə nəql edin.
 Mətni uyğun sonluqla tamamlayın.

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
oyuncaq	oyuncax
isti	isdi
bıçaq	pıçax / bıçax

3

A

“Aydan və çaydan” şeirində verilmiş əmr cümlələrini seçin.

• Bunları bilməliyəm •

Cümlənin sonunda durğu işarələri

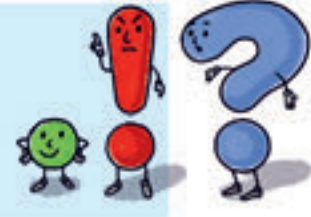
nəqli cümlə	→	Aydan çay süzmək istədi.	→	nöqtə
sual cümləsi	→	Dərsimiz nə vaxt başlayır?	→	sual işarəsi
əmr cümləsi	→	İsti əşyaya toxunma.	→	nöqtə
nida cümləsi	→	Yaşasın doğma vətənimiz!	→	nida

B

Cümlələrin sonunda buraxılmış durğu işarələrini müəyyən edin.

1. Ana, biz hara gedirik
2. Kəsici alətlərə əl vurmayın
3. Masanın üstündə qayçı var
4. Ay aman, ev necə dağılıb

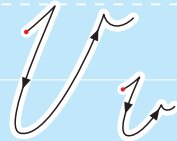
C

Hansı cümlənin sonunda durğu işarəsi yanlış qoyulub?

1. Ana yemək bişirir.
2. Vay, qaz sobası söndürülməyib!
3. Yolu keçərkən ehtiyatlı olun.
4. Sənin neçə yaşın var.

• Hüsniyyət •

V v

Ç

Qruplarla iş

Verilmiş cümlələrdən istifadə edərək mətn qurun.

1. Süfrədə alma var idi. Aydan bıçağı götürüb almanı bölmək istədi...
2. Ana tavada toyuq qızardırdı. Cavid tavaya yaxınlaşdı...
3. Aysel eyvanda kukla ilə oynayırdı. Birdən kukla eyvandan aşağı düşdü...
4. Lalə gəlinciyyənin paltarını yumaq istədi. O, paltaryuyan maşını elektrik cərəyanına qoşdu...

1

A

Kitabın cildinə baxın və suallara cavab verin.

1. Zəlzələ haqqında nə bilirsiniz?
2. Zəlzələ zamanı nə baş verir?
3. Xilasedici itlər zəlzələdən sonra insanlara necə kömək edirlər?

B

Mətni oxuyun və sualları cavablandırın.

QARTALIN TƏŞƏKKÜRÜ

Yazıq qartal!
Uç balalarının yanına.

Ziya baba tələyə düşmüş
qartalı xilas etdi.

Nə edirsən? Papağımı qaytar!

Bir gün qartal Ziya babanın papağını götürüb uçdu.

Baba qartalin dalınca
qaçaraq evdən uzaqlaşdı.

Ay aman, zəlzələ!

Bu zaman zəlzələ baş verdi.
Babanın evi dağıldı.

Çox sağ ol,
qartal!

Baba başa düşdü ki,
qartal onu xilas etmək istəyib.

- Qartal nə üçün babanın papağını götürüb uçdu?
- Mətni başqa cür necə adlandırmaq olar?

C Məndəki hadisələrin ardıcılığında şəkillərin yerini müəyyən edin.

Baba uçmuş evini
yenidən tikdi.

Qartal tələdən
xilas olmağa çalışırdı.

Bir gün Ziya baba evin
kölgəsində oturmuşdu.

2 A Qartal haqqında məlumatları oxuyun və suallara cavab verin.

1 Qartal çaynaqları ilə
istədiyi əşyanı
götürə bilir.

2 Qartal zəlzələni
qabaqcadan
hiss edir.

3 Qartal yırtıcı
quşdur.

4 Qartanın iti gözləri var.

Hansı məlumatlar “Qartanın təşəkkürü”
mətnindəki məlumatlara uyğun gəlir?

• Verilmiş şəkil hansı məlumatları təsdiq edir?

• Hüsxnət •

Ee

Ee

eynək

yeni

karate

Etibar

B Aldığınız məlumatlardan çıxış edərək zəlzələ zamanı davranış haqda fikirlərinizi bildirin.

• Söz boğçası •

- lift
- pilləkən
- masa
- davranış

• Hüsnxət •

Gg

Gg

güldən

kölge

pələng

Gülnar

C Cümlələrə düzgün söz artırmaqla oxuyun.

1. Zəlzələ zamanı liftə ...
minin / minməyin
2. Zəlzələ zamanı böyüklərin əlindən ...
tutun / tutmayın
3. Zəlzələ zamanı pilləkənlə ...
düşün / düşməyin
4. Zəlzələ zamanı hündür binalardan uzaq ...
durun / durmayın

Ç Şarların içərisində hansı sözlər gizlənmişdir?

zəlzələ lift masa pilləkən

4 hərfli sözəm,
1 hecam var.

7 hərfli sözəm, amma
3 hərfin köməyi ilə yazılıram.

4 hərfli sözəm,
2 hecadan ibarətəm.

8 hərfli, üçhecalı sözəm.

3

A

Cümlələrdə
altından xətt çəkilmiş
sözləri uyğun gələn
sual sözləri ilə
əvəz edin.

1. Evdə bir qız var idi.
2. Lalə yaşıl işığa baxdı.
3. Baba qartalı xilas etdi.
4. Selcan işıqfor şəkli çəkdi.
5. Sara oyuncaq alır.
6. Qartal papağı düzənlə atdı.

kim?

nə?

hara?

hansı?

necə?

nə etdi?

B

Cümlələrin
növlərini
müəyyən edin.

– nəqli

– sual

– əmr

– nida

Ay aman, pəncərə açıqdır!

Qartal kim xilas etdi?

Divardan aralı durun.

Uşaqlar sıraya düzüldülər.

Harada zəlzələ oldu?

Pilləkənlə düşün.

Uf, necə də istidir!

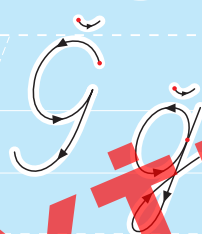
C

Heyvanların insanlara yardımı barədə
hekayə qurun.

• Hüsxnət •

Ğğ

ağır

dağ

Ümumiləşdirici təkrar

4 A Verilmiş başlıqlara aid olan sözləri seçin.

kəsici alətlər
yerüstü keçid
respirator
yerin titrəməsi

- Yanğın
- Yol hərəkəti qaydaları
- Evdə təhlükəsizlik
- Zəlzələ

piyada
ışığıfor
yanğınsöndürən
yeraltı keçid

B Hər sırada növünə görə fərqli olan cümləni seçin.

Kim təhlükəsizlik kəməri bağlayıb?	Qızı kim xilas etdi?	Yerüstü keçid haradadır?	İşıqforun üç rəngi var.
Yanğınsöndürən dəbilqəsini taxdı.	Zəlzələ haqda nə bilirsen?	Zəlzələ yerin titrəməsidir.	Balta itidir.
Təhlükəsizlik qaydalarını öyrən.	101 nömrəsini yığ.	Ay aman, çaydan çox istidir!	Bıçaqla ehtiyatlı ol.

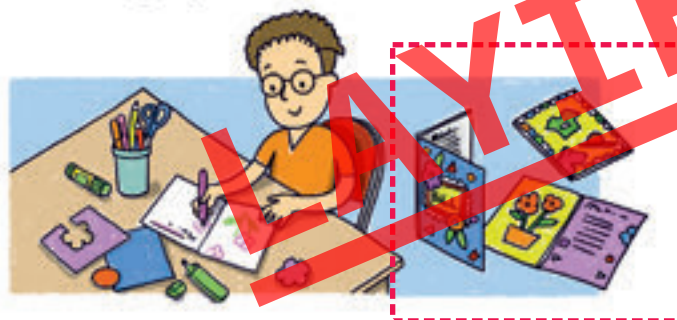
C Mətnə buraxılmış səhvləri tapın.

mən təhlükəsizlik qaydalarını bilirəm Bu qaydaları dostlarıma da öyrədirəm. Bəs siz hansı təhlükəsizlik qaydalarını bilirsiniz!

Ç Yaradıcı iş

Verilmiş mövzulardan birini seçin və həmin mövzuda kitabın cildini və başlıqlar bölməsini düzəldin.

- Bitkilər
- Təbiət hadisələri
- Geyimlər
- Nəqliyyat vasitələri

3

SAĞLAM HƏYAT

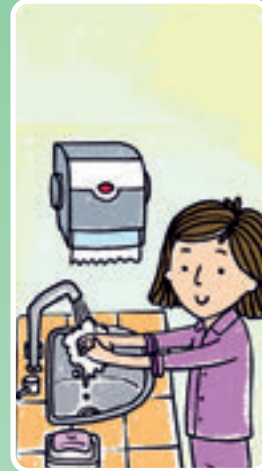
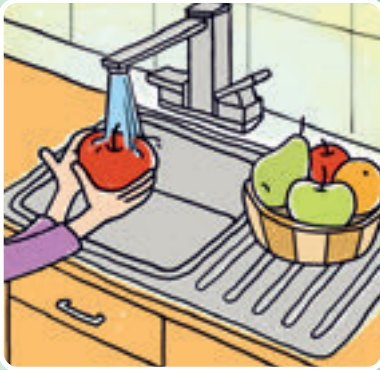
1

A

Şəkillərə baxın və suallara cavab verin.

- Sağlamlığı necə qorumaq olar?
- Gün rejimi nə üçün lazımdır?
- İdman sağlamlığımıza necə təsir edir?
- Düzgün qidalanmaq nəyə görə vacibdir?
- Niyə təmizliyə riayət etməliyik?

ƏNİHƏ

B Mətni oxuyun. Ayanın gün rejimini öz gün rejiminizlə müqayisə edin.

AYANIN GÜN REJİMİ

Ayan səhər saat yeddidə yuxudan oyanır.

Səhər gimnastikası edir.

Yuyunur, dişlərini fırçalayır.

• Söz boğçası •

- gimnastika
- gümrah
- nahar
- riayət etmək
- asudə vaxt

• Hüsxnəxt •

Hh

Hh

halva

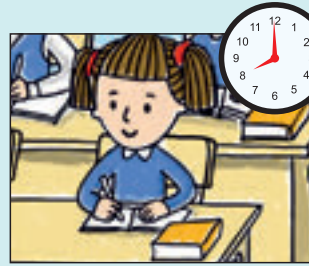
səhra

timsah

Hilal

Səhər yeməyini yeyir.

Ayanın dərsləri saat səkkizdə başlayır.

Ayan məktəbdən qayıdır.

Əllərini yuyur.
Nahar edir.

Asudə vaxtını ailə üzvləri ilə keçirir.

Axşam saat doqquzda yatır.

C Cütlərlə iş

Yoldaşınızın gün rejimi haqqında məlumat toplayın. Aşağıdakı suallardan da istifadə edə bilərsiniz.

1. Sən saat neçədə yuxudan oyanırsan?
2. Səhər gimnastikası edirsənmi?
3. Məktəbdən sonra vaxtını necə keçirirsən?
4. Saat neçədə yatırsan?

2

A

Şəklə baxın. Suallara cavab verin.

1. Şəkildə hara təsvir olunub?
2. Nə üçün Ayan Əliyə təəccüblə baxır?
3. Sizcə, Əli gün rejiminin hansı qaydasına riayət etməyib?
4. Siz Əliyə hansı məsləhətləri verərdiniz?

B

Mətni oxuyun. Şəkillərin köməyi ilə nəql edin.

ƏLİNİN SƏHVI

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
təəccüb	təcüb
müəllim	məllim
saat	sahat
maraqılı	maraxılı

• Hüsni xəst •

Xx

Xx

xəstə

vaxt

saat

Xəyal

C

Hadisələrin ardıcılığını müəyyənləşdirin.

- a. Əli sinifdə yuxuladı.
- b. Əli artıq vaxtında yatır.
- c. Əli gec yatdı, çünki oyundan ayrılı bilmirdi.
- d. Müəllim izah etdi ki, yuxu rejimi vacibdir.

3

A

Şəkillərə baxın. Suallara cavab verin.

İdman zalında

Rəsm dərnyində

• Söz boğçası •

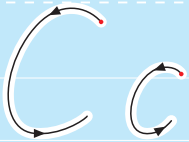
- dərnək
- məşq
- halqa
- lent
- molbert
- dolça

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
rəssam	rəsam
rəsm	rəsim
məşq	məşk
önlük	önük
molbert	malbert

• Hüsxnət •

Cc

cücə

bacı

tac

Cəmilə

• Bunları bilməliyik •

Ad bildirən sözlər

Kim?

Ayan
müəllim

Nə?

saat
oyun

Hara?

ev
məktəb

B

Göy rəngli sözləri uyğun olaraq “kim”, “nə”, “hara” sözləri ilə əvəz edin.

- Ayanın əlində lent var.
- Ayana müəllim kömək edir.
- İdman zalı genişdir.

C

Sözləri köçürün. Qarşısında suallarını yazın.

Nümunə:

kitab – nə?

oğlan, park, corab, ev, Tural, gül, Bakı

4

A

Şeiri oxuyun. Atanın oğluna verdiyi məsləhətləri yadda saxlayın.

MƏKTƏBƏ GET, DƏRS OXU!

Ağıllı oğlum, oyan!
Qiyəmətli dir hər zaman.
Tez ol, dur, get məktəbə,
Sarıl elmə, ədəbə.

Səhər ziyandır yuxu,
Məktəbə get, dərs oxu!
Al şəfəqli günəş var,
Pəncərədən parıldar.

Qalx ki, hamı oyanmış,
Dünya nura boyanmış,
Səhər ziyandır yuxu,
Məktəbə get, dərs oxu!

Abdulla Şaiq

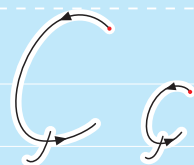

• Söz boğçası •

- ədəb
- al
- şəfəq
- nur

• Hüsni xəst •

Çç

çiçək

alça

saç

Çinar

B

Məsləhətləri oxuyun.

Hansı məsləhətlər şeirdə yoxdur?

1. Yoldaşlarınla mehriban ol.
2. Dərs oxu!
3. Məktəbə get.
4. Səliqəli yaz.
5. Səhər tezdən oyan.

C

“Gün rejimi” fəslində öyrəndiyiniz yeni sözləri seçin və cümlədə işlədin.

ailə, gimnastika, təşəkkür, təhlükə, gümrah, hobbi, ziyan, yanğın, nur, zəlzələ, ədəb, halqa

Ç

Buraxılmış sözləri artıraraq dəftərinizə yazın.

Ayan səhər ... edir.

(nahar,
gimnastika)

Əli vaxtında yatanda ... olur.

(gümrah,
yorğun)

Əli dərisdən sonra ... gedir.

(məktəbə,
dərnəyə)

D

Cümlələrə uyğun olaraq şəkilləri sıralayın.

1. Yuxudan oyanıram.
2. Yuyunuram.
3. Səhər yeməyini yeyirəm.
4. Məktəbə gedirəm.
5. Məktəbdən qayıdıram.
6. Əllərimi yuyub nahar edirəm.
7. Nahardan sonra dincəlirəm.
8. Vaxtında yatıram.

a

b

c

ç

d

e

ə

f

- fərdi
- komanda
- bəhanə

Qq

qartal

saqqal

bıçaq

Qabil

1

A

Şəkillərə diqqətlə baxın. Suallara cavab verin.

Futbol

Üzgüçülük

Güləş

1. Bu kitabçalar hansı idman növləri haqqındadır?
2. Siz daha hansı idman növlərini tanıyırsınız?
3. Sizcə, insanlar nə üçün idmanla məşğul olurlar?

B

Şeiri oxuyun.

İDMAN DƏRSİ

Nənəsi çağırır ki,
Ay Ülviyyə, evə gəl.
Dərslərini oxu, yaz.
Xörəyini ye, dincəl.

Top oynayırdı deyə
Qız tez tapdı bəhanə.
Dedi, idman dərslərini
Öyrənirəm, ay nənə!

Aləmzar Əlizadə

C

Sizcə, nənə Ülviyyəyə görə niyə narahat olurdu?
Səbəb-nəticə bildirən hissələri uyğunlaşdırın.

1. Dincəlməsə, ...	a) özünü zəif hiss edər.
2. Yemək yeməsə, ...	b) yaxşı nəticə göstərməz.
3. Dərslərini təkrarlamasa, ...	c) səhəri gün yorğun olar.

Mətni oxuyun.

Mətnə olan heyvanların adlarını dəftərinizdə yazın.

AYI VƏ DOSTLARI

Heyvanlar səhər idmanı edirdilər.
Təkcə Ayı yuxudan durmaq istəmirdi.
Bir gün belə, iki gün belə...

Dostları onu danlayırdı:
– Belə olmaz! Günü-gündən
tənbəlləşirsən.

Bir gün meşədə yanğın baş verdi.
Heyvanlar qaçmağa başladılar. Ayı da
yaman qorxmışdu. Amma sürətlə
qaça bilmirdi. Dostları onu çayın
kənarına gətirdilər.

Meşə kralı Şir dedi:
– Bu sənə dərs olsun! İdmanla
məşğul olsaydın, cəld, çevik olardın.
Özünü də, dostlarını da təhlükəyə
atmazdın.

• Söz boğçası •

- cəld
- çevik
- kral
- dərs olmaq

B Hansı təsvir mətnə aiddir?

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
tənbəl	təmbəl
dostlar	dosdar
sürətlə	sürətnən

• Bunları bilməliyik •

Obraz, baş qəhrəman, xarakter

Obrazlar

Baş qəhrəman

Xarakter

Ayı

Şir

Tülkü

Ayı

C “Ayı və dostları” mətninə aid cümlələri oxuyun. Hərəkətlərin hansı obrazlara aid olduğunu söyləyin.

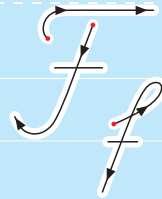
1. Hər səhər idman edirlər.
2. Tənbəllik edir, bütün günü yatır.
3. Hamını təhlükəyə atdığı üçün Ayını danlayır.

Ç Mətdəki hadisələrin ardıcılığını müəyyənləşdirin. Sonra isə genişləndirərək danışın.

- Yanğın zamanı Ayı çətin vəziyyətə düşür.
- Ayı çox yatır.
- Heyvanlar idman edir.
- Meşə kralı Şir onu danlayır.

• Hüsniyyət •

Ff

fırça

süpürə

şəp

Fikrət

3

A

Şəkillərdə hansı yarışlar təsvir olunub?
Yarışmağı sevirsinizmi?
Səbəbini izah edin.

B

Mətni oxuyun. Obrazların adlarını dəftərinizdə qeyd edin.

KİRPİ VƏ DOVŞAN

Bir gün Dovşanla Kirpi görüşdülər. Dovşan Kirpinin ayaqlarına gülüb dedi:

– Necə də qısa ayaqların var. Sən heç qaça bilirsən? Gəl yarışaq.

Dovşanın lovğalanmağı Kirpinin xoşuna gəlmədi. O, hiylə işlətdi. Dostunu köməyə çağırdı. Kirpinin dostu yolun sonunda dayandı.

Bir, iki, üç... Yarış başladı.

Dovşan yolun sonuna çatdı. Gördü ki, Kirpi artıq buradadır. Tez geri qayıtdı. Burada da Kirpi onu gözləyirdi.

Beləcə, Dovşan bir neçə dəfə ora-bura qaçdı.

Dovşan yaman yorulmuşdu. Kirpinin isə kefi kök idi. Dovşana yaxşı dərs vermişdi.

Müəllif: Qrimm qardaşları

• Söz boğçası •

- yarış
- dərs vermək
- hiylə işlətmək
- kefi kök olmaq

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
lovğa	loğa
dovşan	doşan

C

Mətndəki obrazların xarakteri haqqında fikirlərinizi deyın.

Ç

Aşağıdakı cümlələri köçürün. Nöqtələrin yerinə uyğun olaraq **əvvəl**, **sonra**, **sonda** sözlərini yazın.

a) ... Dovşanla Kirpi qaçış yarışına çıxırlar.

b) ... Kirpi Dovşanı yamanca yorur.

c) ... Dovşan Kirpinin qısa ayaqlarına gülür.

4

A

Verilmiş sözləri obrazlarla uyğunlaşdırıb yazın.

aldadır

lovğalanır

kömək edir

1. Dovşan ...

2. Kirpinin dostu ...

3. Kirpi Dovşanı ...

• Bunları bilməliyik •

Hərəkət bildirən sözlər

üzmək

qaçmaq

tullanmaq

sürmək

B

Hərəkət bildirən sözləri seçib cümlədə işlədin.

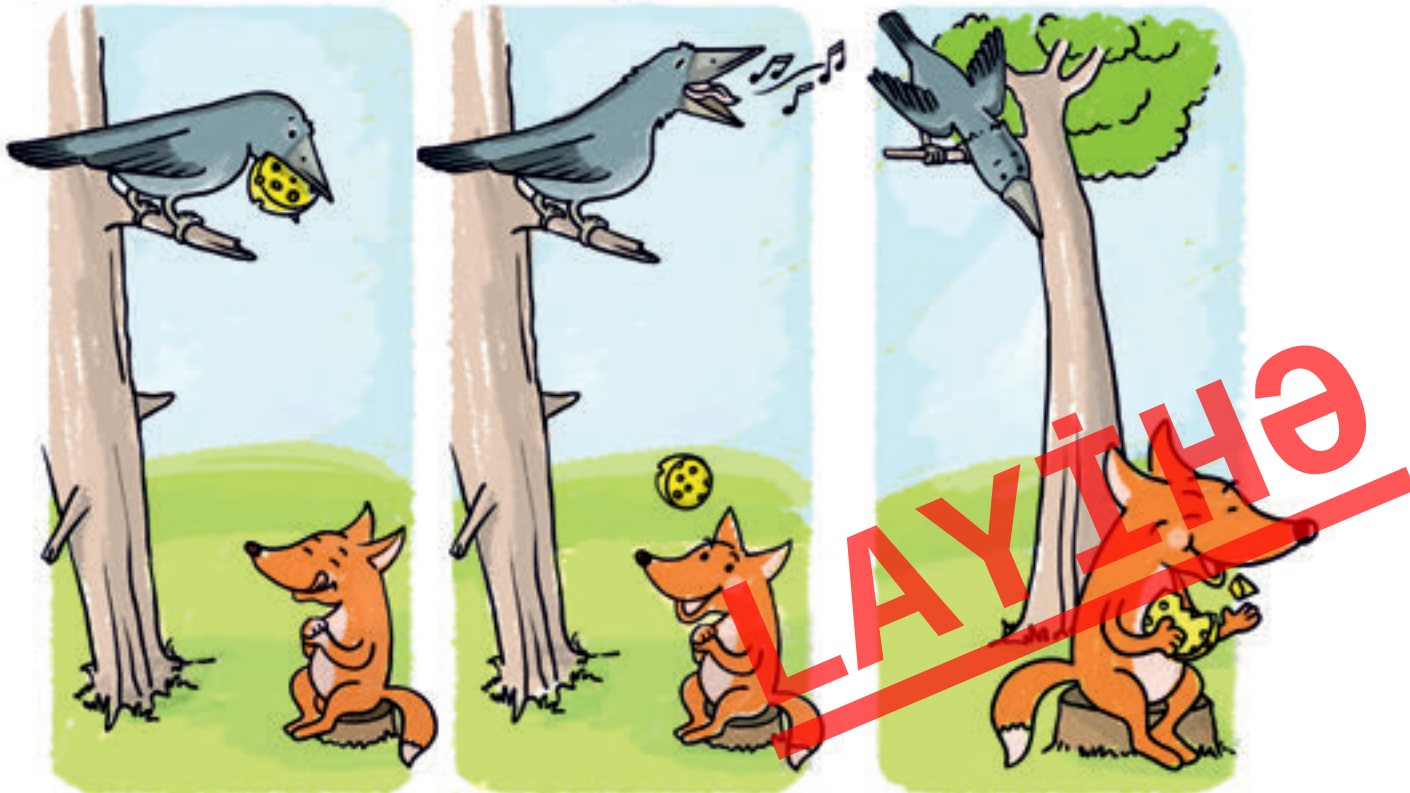
ayı, yazdı, oxuyur, tənbel,

oynayır, dovşan, gedəcək

C

Qruplarla iş

Şəkillər əsasında nağıl qurub danışın.

• Hüsrxət •

Zz

Zz

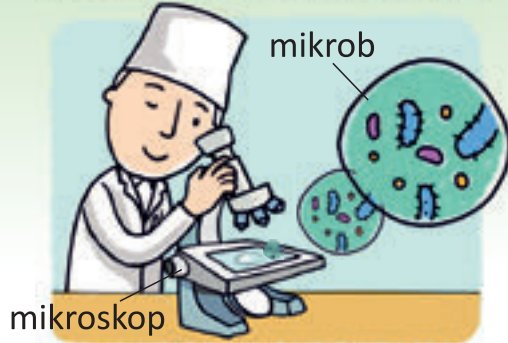
üz

üzüm

ulduz

Zeki

1 A Şəklə baxın. Suallara cavab verin.

1. Həkim nəyə baxır?
2. Mikrobları necə görmək olar?
3. Sizcə, mikroblar niyə yaranır?
4. Onların qarşısını necə ala bilərik?

B Mətni oxuyun. Mətnin sonunu davam etdirin.

ŞİKAYƏT

Anarın tez-tez diş, qarnı ağrıyır. Bir gün yuxu gördü...

Dişləri ona deyirdi:

– Anar, hər gün səhər və axşam məni fırçala.

Əlləri deyirdi:

– Anar, gün ərzində məni tez-tez yu.

• Söz boğçası •

- gigiyena
- mikrob
- mikroskop
- diş fırçası
- diş məcunu
- cihaz

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
mikrob	mikrop
mikroskop	mikraskop

C Cümlələri tamamlayıb yazın.

1. Anarın dişləri ağrıyır, çünki...
2. Anarın qarnı ağrıyır, çünki...

- a) əllərini yumurdu.
- b) dişlərini fırçalamırdı.

2

A

Şəkillərlə cümlələri uyğunlaşdırın.

GİGİYENƏ QAYDALARI

Nümunə: 1 – ç

1

2

3

4

5

6

- a) Səhər və axşam dişlərinizi fırçalayın.
- b) Yeməkdən əvvəl və sonra əllərinizi yuyun.
- c) Asqıranda və öskürəndə ağzınızı tutun.
- ç) Saçlarınızı darayın, səliqəli saxlayın.
- d) Vaxtaşırı dırnaqlarınızı tutun.
- e) Hər gün duş qəbul edin.

• Bunları bilməliyik •

Əlamət bildirən
sözlər

Necə?

- səliqəli
- gümrah
- sağlam
- təmiz

B

Şəkillərə baxın.

Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri yazın.

sağlam çirkli xəstə təmiz

... köynək

... köynək

... uşaq

... uşaq

• Hüsnxət •

Jj

jurnal

xidmət

qaraj

Tals

C

Nöqtələrin yerinə əlamət bildirən sözlər artırıb dəftərinizə yazın.

1. Anam mənə ... köynək verdi.
2. ... əllərlə yemək yemə.
3. İdmançının ... bədəni var.
4. ... uşaq tez-tez öskürürdü.

3

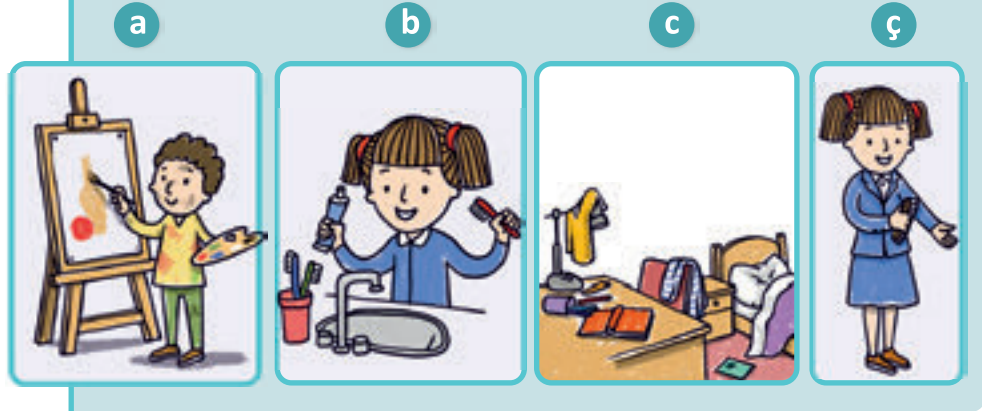
A

Şeiri oxuyun. Verilmiş şəkillərdən hansıları şeirdəki obrazı təsvir edir? Fikrinizi şeirdən gətirilmiş nümunələrlə izah edin.

TƏMİZLİK

Səhər durunca
Əlimdə fırça,
Yudum dişimi,
Bildim işimi.
İnanmırsan, bax,
Dişim ağappaq.
Üstüm tərtəmiz,
Bax beləyik biz.

Abdulla Şaiq

B

Açar sözlərdən istifadə edərək “Şikayət” mətnindəki Anar obrazını “Təmizlik” şeirinin qəhrəmanı ilə müqayisə edin.

Açar sözlər: gigiyena qaydaları, çirkli, fırçalamaq, təmiz, yumaq, xəstələnmək

C

Anarın sadaladığı əlamətlərə hansı meyvə uyğun gəlir? Hansı şagird bu oyunun qalibi olacaq? Qruplarla bu oyunu davam etdirin .

Ç

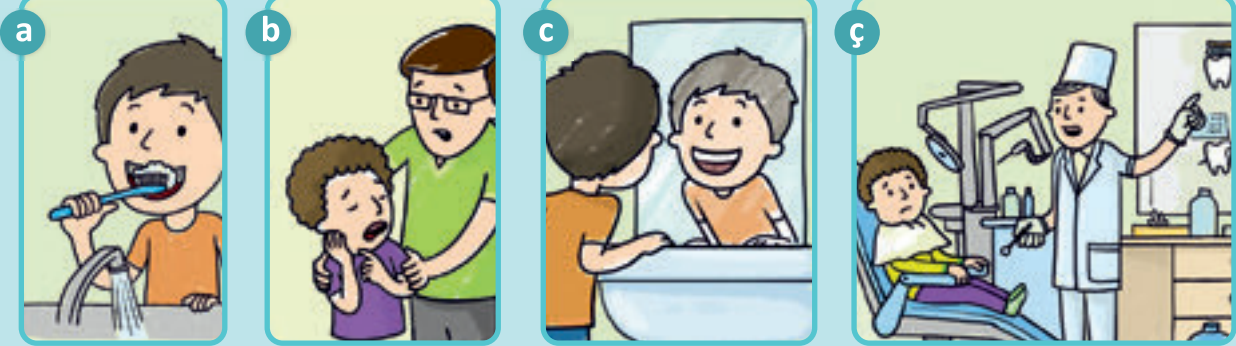
Sözlərlə mənalarını uyğunlaşdırıb dəftərinizə yazın.

1. gigiyena
2. mikrob
3. mikroskop
4. məcun

- a) mikrobları görmək üçün alət
- b) diş yumaq üçün vasitə
- c) təmizlik
- ç) xəstəliklərin səbəbi

Şəkillər üzrə hekayə qurun.

1. Şəkillərin ardıcılığını müəyyənləşdirin.

2. Aşağıdakı suallar sizə danışmağa kömək edəcək.

- Hekayə hansı hadisə ilə başlayır?
- Oğlan hansı problemlə qarşılaşmışdı?
- Problem necə həll olundu?
- Nəticədə nə baş verdi?

3. Hekayənizdə hansı obrazlar iştirak etdi?

4. Hekayənizə başlıq verin.

Faydalı məsləhət

Hekayəni danışarkən cümlələri belə başlaya bilərsiniz:

Əvvəl Anar dişlərinə qulluq etmirdi.

Sonra ...

Daha sonra ...

Sonda ...

Əlamət bildirən sözləri aid olduğu sözlərlə uyğunlaşdırıb dəftərinizə yazın.

yamyasıl
dolu
qırmızı
dairəvi

masa
nar
ağac
kisə

Nümunə:

yamyasıl ağac

1

A

Suallara cavab verin.
Şəkil üzrə sağlam qida
haqqında danışın.

Günlük menyumuzda hər bölməyə aid məhsullar olmalıdır. Lakin onların bəzilərindən daha çox, digərlərindən isə az istifadə etməliyik.

1. UN MƏHSULLARI

2. MEYVƏ-TƏRƏVƏZ

5. ŞİRNIYYAT

4. ƏT MƏHSULLARI

3. SÜD MƏHSULLARI

- Günlük menyumuzun **neçə** bölməsi var?
- **Neçənci** bölməyə daha çox yer ayrılıb?

B

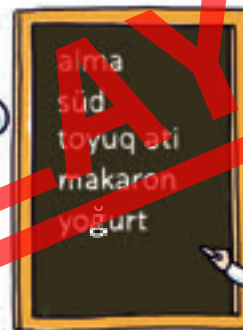
Əli və Anarın nahar üçün hazırladıqları menyulara nəzər salın.
Hansı menyu faydalı qidalardan ibarətdir?

• Söz boğçası •

- qida
- məhsul
- vitamin
- menyu

Əli

Anar

C

Nahar menyusu hazırlayın. A tapşırığında sağlam qida ilə bağlı verilmiş təsvirdən istifadə edə bilərsiniz.

2

A Şeiri oxuyun. Adı çəkilməyən meyvələri göstərin.

Bizim qəşəng uşaqlar
Gərək yesin heyva, nar,
Püstə, badam, şaftalı,
Armut, ərik, albalı,
Əncir, limon, portağal,
Əzgil, böyürtkən, zoğal,
Alça, giləs, gilənar.
Bu dadlı meyvələrin
Uşaqlara xeyri var.

E.Mehdiyev

B

Suallara cavab verin.

1. Şeirdə günlük menyumuzun hansı bölməsindən danışılır?
2. Bu bölməyə aid neçə məhsulun adı çəkilib?
3. Şair uşaqlara hansı məsləhəti verir?
4. Şeirə başlıq verin.

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
şaf t alı	şaf d alı
püst e	püs d e

C

Şəkilləri uyğun sözlərlə əvəz edib cümlələri köçürün. **A** tapşırığında verilmiş qida adlarından istifadə edin.

- 1. Sümüklərin möhkəm olması üçün** yeməliyə.

- ## 2. Enerji almaq üçün

- ### 3. Vitamin almaq üçün

yeməliyi.

istifadə etməliyik.

qidalanmalılığı.

Mətni oxuyun. Şəkildəki meyvələr haqqında bildiklərinizi mətndəki məlumatlarla müqayisə edin.

MEYVƏLƏRİN SÖHBƏTİ

Yay idi. Artıq bağda dadlı meyvələr yetişmişdi. Onlar hər gün mübahisə edirdilər. Alça deyirdi:

– Dünyada məndən gözəl meyvə yoxdur. C vitamini ilə zənginəm. Qızdırma xəstəliyinin dərmanıyam.

Gavalı özünü belə tərif edirdi:

– Mənimtək meyvə hanı? Mən həm sarı, həm bənövşəyi, həm də yaşıl rəngdə oluram.

Ərik də lovğalanırdı:

– Mən sizintək turş deyiləm. Bal kimi şipşirinəm. Min bir dərdin dərmanıyam.

Üzüm də özünü tərifləyirdi:

– Meyvələr içində hamıdan faydalıyam. Kişmiş də, bəkməz də məndən hazırlanır.

Axır ki, bağban söhbətə qarışmalı oldu:

– Ay meyvələr, dalaşmayın. Hər birinizin öz dadı, öz faydası var.

Bağbanın bu sözlərindən sonra meyvələr sakitləşdi.

• Söz boğçası •

- mübahisə etmək
- zəngin
- tərifləmək
- bəkməz

B Mətnə əsasən cümlələrin hansı obraza aid olduğunu müəyyənləşdirib yazın.

- Mən bal kimi şipşirinəm.
- Qızdırma xəstəliyinin dərmanıyam.
- Hər kəsin öz dadı, öz faydası var.
- Məndən bəkməz, kişmiş hazırlanır.
- Müxtəlif rəngdə oluram.

C Rollu oyun

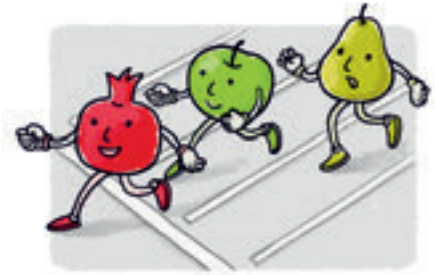
Sevdiyiniz meyvələri tərifləyərək “Meyvələrin söhbəti”ni davam etdirin.

Ç Nöqtələrin yerinə uyğun sözləri əlavə edib köçürün.

təriflədi, mübahisə, zəngin, bəkməz

Meyvələr ... edirdilər.
Üzümdən ... hazırlanır.
Meyvələr özlərini ...
Meyvələr vitaminlə ... olur.

D Şəkillərə aid cümlələr qurun.

• Bunları bilməliyik •

Say bildirən sözlər

Neçə?

üç

Neçənci?

birinci

Nə qədər?

az

çox

E Say bildirən sözləri seçib cümlədə işlədin.

menyu, altı, idman, çox, qida, sağlam, on, beş, dərnək, faydalı, iki, üçüncü

4

A

Mətni oxuyun. Sizin üçün maraqlı olan məlumatları qeyd edin.

ÇÖRƏK AĞACI

İsti ölkələrdə maraqlı bir ağac yetişir. Bu ağac “çörək ağacı” adı ilə tanınır. Meyvəsi sarı və ya açıq-yaşıl rəngdədir. Formasına görə qovuna bənzəyir. Onun tərkibi A və C vitaminləri ilə zəngindir. Əsasən, meyvə salatlarında istifadə edilir. Bişərkən ondan çox gözəl çörək ətri gəlir. Ona görə də bu ağacı “çörək ağacı” adlandırırlar.

• Söz boğçası •

- qovun
- tərkib

B

Cümlələrdəki səhvləri düzəldərək “Çörək ağacı” haqqında düzgün məlumatlar verin.

Nümunə: Soyuq ölkələrdə yetişir.

– Xeyr, “çörək ağacı” isti ölkələrdə bitir.

1. Meyvəsi tünd yaşıl rəngdədir.
2. Quruluşu qarpıza bənzəyir.
3. Tərkibi B və D vitaminləri ilə zəngindir.

C

“Çörək ağacı” mətninə aid açar sözləri seçin.

Həmin sözləri yeni cümlələrdə işlədin.

çiçək, ağac, sarı, qarpız, qovun, tərəvəz, soyuq, vitaminli, ətirli, meyvə

Ç

Cümlələri köçürün. Ad bildirən sözləri göy, əlamət bildirən sözləri sarı, say bildirən sözləri qırmızı, hərəkət bildirən sözləri yaşıl rənglə işarə edin.

- Bağban çoxlu qırmızı alma dərdi.
- Leyla iki ala-bəzək kəpənək tutdu.
- Arzu birinci səbətə iri göbələkləri yığdı.

5

A

Meyvə salatının resepti ilə tanış olun:

1. Meyvə salatının tərkibini oxuyun.
2. Hazırlanma qaydasını oxuyarkən cümlələrə uyğun olaraq “sonda”, “əvvəlcə”, “sonra” sözlərini artırın.

• Söz boğçası •

- qəlyanaltı
- resept

Meyvə salatının resepti

Tərkibi:

- 1 ədəd alma
- 1 ədəd armud
- 5 ədəd çiyələk
- 1 qab yoğurt

Hazırlanma qaydası:

... meyvələri yuyuruq.

... meyvələri doğrayıb
bir qaba yığılıq.

... bu meyvələrin üzərinə
yoğurt tökürük.

Nuş olsun!

B

İndi isə sevdiyiniz
meyvə salatının
tərkibini yazın.
Say bildirən sözlərin
altından xətt çəkin.

C

Özünüz üçün günlük menyu hazırlayın.

Səhər yeməyi

Qəlyanaltı

Nahar

Axşam yeməyi

Ç

“Sağlam qida” mövzusu ilə bağlı yeni sözləri seçib cümlədə işlədin.

*gigiyena, qida, məhsul, mikrob, bəkməz
menu, dərnək, rejim, un məmulatı*

Ümumiləşdirici təkrar

6 A Bu bölmədə keçdiyiniz fəsilər sizə nəyi öyrətdi? Uyğunlaşdırın.

B Verilmiş sözləri cədvəl üzrə qruplaşdırın.

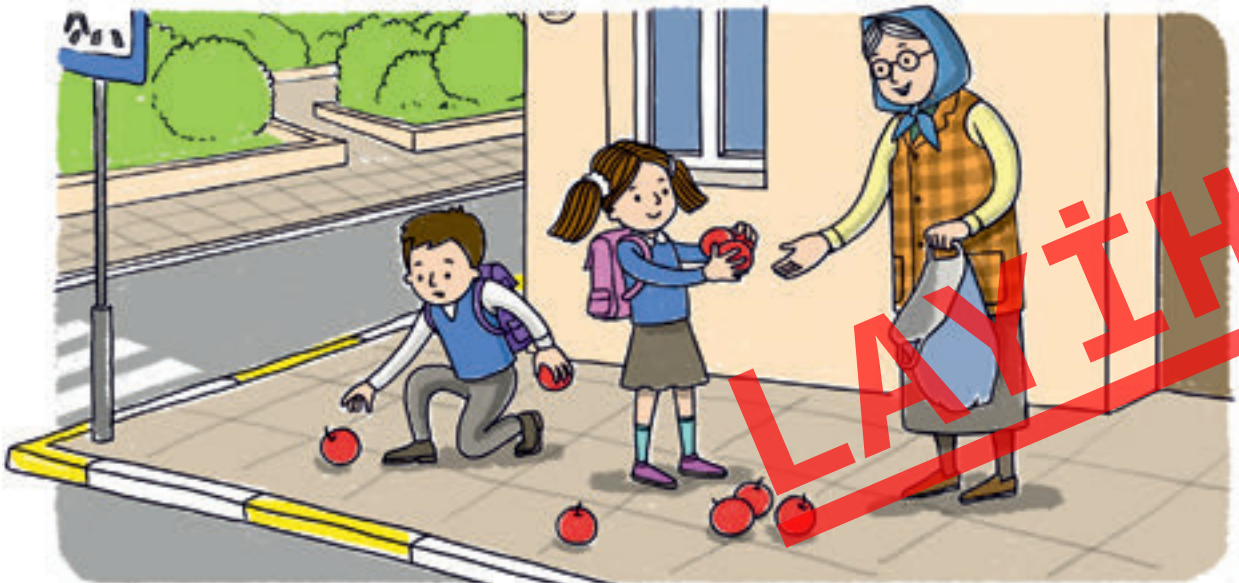
küçə, çevik, çox, qaçır, təhlükəli, birinci, dərnək, az, gözəl, güldü, rəssam

ad bildirən	əlamət bildirən	say bildirən	hərəkət bildirən

C Dəftərinizdə hər suala cavab olan bir söz yazın.

kim? nə? hara? necə? neçə? nə etdi? nə edir? nə edəcək?

Ç Şəklə uyğun bir neçə açar söz yazın. Açar sözlərin iştirakı ilə əsas fikri ifadə edən cümlələr qurun.

4

TƏBİƏTİN SİRLƏRİ

1

A

Şəkillərə baxın və suallara cavab verin.

- Sizcə, bu bölmədə nə haqda danışacağıq?
- Sırr dedikdə nə başa düşürsünüz?
- Təbiətin hansı sirləri ola bilər?
- Hansı şəkildəki təbiət hadisəsi sizin üçün sirdir?
- Təbiətin başqa hansı sirləri sizi maraqlandırır?

YAZ

YAY

PAYIZ

QIŞ

1

A

Mətni oxuyun. Rənglərin adlarını dəftərinizdə qeyd edin.

RƏNGLƏRİN SÖHBƏTİ

– Rənglərin ən gözəli mənəm. Mən çəmənləri, ağacları, yarpaqları bəzəyirəm.

– Mən səmanın, dənizin rəngiyəm. **Həm də bayrağımız üçün seçilmişəm.**

– Mən bu dünyanı isidən Günəşin rəngiyəm. Günəş olmasa, soyuqdan hamınız donarsınız.

– Mən isə ətirli meyvələrin rəngiyəm. Unutmayın ki, portağal, naringi, yerkökünü sevdiren mənəm...

– Niyə dava edirsiniz? Hər birinizin öz gözəlliyi var. Yaxşısı budur, mənimlə gəlin. Qırmızı, göy, bənövşəyi rənglər sizi gözləyir. Onlarla birlikdə göy üzünü bəzəyin.

B

Mətnə hansı təbiət hadisəsi ilə tanış oldunuz?

C

Uyğunluğu müəyyən edin.

səmanın
dənizin rəngi

portağalın,
yerkökünün rəngi

çəmənlərin,
ağacların rəngi

Günəşin
rəngi

LAYİHƏ

Ç Sizcə, bu rənglər mübahisəyə qoşulsalar, nə deyərlər?

• Söz boğçası •

- səma
- qövs
- şimşək
- şüa

2 A Göyqurşağı görmüsünüzmü? Sizcə, o necə yaranır? Göyqurşağı haqqında aşağıdakı mətni oxuyun və bildiklərinizlə müqayisə edin.

GÖYQURŞAĞI NECƏ YARANIR?

Hava tutulur, göy üzünü qara buludlar alır. Şimşək çaxır, yağış yağmağa başlayır. Yağışdan sonra gün çıxır. Gün şüaları yağış damcılarının üzərinə düşür. Bu zaman günəşin şüası rənglərə ayrılır. Həmin rənglər səmada qövs şəklində düzülür və göyqurşağı yaranır.

Göyqurşağı daha çox yaz yağışından sonra görünür. Göyqurşağının yeddi rəngi var: qırmızı, narıncı, sarı, yaşıl, mavi, göy, bənövşəyi.

B Şəkillərdən istifadə etməklə göyqurşağının yaranma ardıcılığını müəyyən edin.

C Bu mətnə göyqurşağı ilə bağlı hansı yeni məlumatlara rast gəldiniz?

Ç Samitlərə uyğun saitlər artırmaqla tapmacaların açmasını tapın.

b l d

Göydə gəzər qalaq-qalaq,
Gah tutqundur, gah rəngi ağ.

y ğ ş

Aləmə işıq salır,
Axşam gül kimi solur.

g n ş

Göy üzü damar-damar,
Göydən yerə nur damar.

D İndi isə həmin sözləri uyğun gələn nöqtələrin yerinə yazmaqla cümlələri köçürün.

Yazda tez-tez yağır.
.... süiaları torpağı qızdırır.
Göy üzünü qara aldı.

E Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri seçib cümlələri oxuyun.

Rənglər ... bildirir. (ad / əlamət / hərəkət)

Rəqəmlər ... bildirir. (ad / əlamət / say)

“Yağış”, “bulud”, “günəş” sözləri ... bildirir. (ad / əlamət / hərəkət)

“Guruldamaq”, “yağmaq” sözləri ... bildirir. (ad / əlamət / hərəkət)

Ə Uyğunluğu müəyyən edin və yazın.

Hava	Günəş	Yağış	Şimşək
çaxır	yağır	tutulur	çaxır

3 A Sözlər arasında boşluqlar buraxaraq şeir parçasını köçürün.

Mənə gecələr baxın,
Səhərdə uyatıram.
Günəş çıxanayaxın
Göyüzündə batıram.

Şeir və nağıl

Şeir

Dərsə gedən bir uşaq
Çıxdı buz üstə qoçaq.
Sürüşdü birdən-birə,
Düşdü üzüstə yerə.

misralar

Nağıl, hekayə

Bir uşaq dərsə gedirdi.
O, buzun üstünə çıxdı.
Ayağı sürüşdü və yerə yığıldı.

cümlələr

- B** Əvvəlki bölmələrdə keçdiyiniz mətnləri xatırlayın.
Hansı mətnlər şeir, hansıları hekayə şəklindədir?

Məktəbə get, dərs oxu!

səh. 51

Xilaskar it

səh. 30

Kirpi və Dovşan

səh. 56

Təmizlik

səh. 60

Aydan və çaydan

səh. 40

Ayı və dostları

səh. 54

- C** Aşağıdakı şeir parçasında neçə misra var? Hər misradakı hecaları sayın.
Hansı şəkildə Ay şeirin 2-ci misrasındakı təsvirə uyğundur?

Düşünürdüm, Ay nədən
Arıq olur çöp kimi.
Bir də gördüm, kökəlib,
Dönüb olub top kimi.

Mina Rəşid

- Ç** Verilmiş şeir parçalarını öz sözlərinizlə nəql edin.

Şaftalı ağacları
Çiçəkləyib çəhrayı.
Arılar bərk sevinir,
Bol olacaq balları.

İbrahim Yusifoğlu

Bir boz ayı balası
Çıxdı yaşıl təpəyə.
Gördü bal arıları
Düzüləbdür pətəyə.

Zahid Xəlil

Vizildəyib çəmənləri
Gəzir bir-bir arılar.
Çiçəklərin qulağına
Nəğmə deyir arılar.

Zahid Xəlil

4

A

Hansı səma cisimlərini görmüsünüz?
Onlar haqqında bildiklərinizi danışın.

B

Şeir və hekayə şəklində olan
mətnlər arasındakı uyğunluğu
müəyyənləşdirin.

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
təbiət	təbiyət
rəng	rən ^k
yanaq	yana ^x
şimşək	şimşə ^y
qövs	qöf ^s
bulud	bulut ^t

RƏSSAM GÜNƏŞ

Şeir

Rəssam günəş ertə durdu,
Təbiətə min rəng vurdu.

Fırçasını çəkdi dağa,
Göy dənizə, yaşıl bağa,
Gah soluna, gah sağına,
Uşaqların yanağına.

Günəş gözəl bir rəssamdır,
Hər tərəfə rəngi çatdı.

Elə ki gördü axşamdır,
Dağ dalına enib yatdı.

Xanımana Əlibəyli

Nağıl

- A. Günəş fırçasıyla dağı, dənizi, bağları, uşaqların yanağını boyayır.
- B. Günəş axşamlar dağların arxasına keçib yuxuya gedir.
- C. Günəş yuxudan oyanan kimi təbiəti rəngləməyə başlayır.
- Ç. Günəş gözəl rəssamdır. Hər tərəfi boyamaq üçün rəngləri var.

C

“Rəssam günəş” şeirinə çəkilmiş şəkildə hansı misralar təsvir olunub?

- çanaq
- naxış
- leysan

1 A Sözlərlə şəkilləri uyğunlaşdırın.

ilbiz

tırtıl

kəpənək

parabüzən

B Kitabın cildinə baxın.
Sizcə, bu kitabda nə haqda danışılır?

C Mətni oxuyun. Mətnin hansı hissələri
şəkillərdə təsvir olunub?

Biri var idi, biri yox idi. Bir ilbiz var idi. İlbiz həmişə qəhvəyi çanağını belində daşıyırdı. Bu da onun heç xoşuna gəlmirdi. Elə hey dostlarına şikayətlənirdi:

– Ah, çanağımı belimdə daşımaqdan yorulmuşam. Bu nə çanaqdır?! Heç bəzəyi də yoxdur.

Günlərin bir günü Kəpənək dedi:

– Bilirsən, meşədə rəssam Tırtıl yaşayır. Gəl onun yanına gedək. O sənə çanağını istədiyin kimi rəngləyər.

İlbiz bu xəbərə sevindi. Birlikdə yola çıxdılar. Tırtılın evinə gəlib çatdılar. Tırtıl ilbizin çanağını rəngarəng naxışlarla bəzədi.

İlbiz al-əlvan çanağını bəyəndi.

Ç Mətn və şəkillər əsasında suallara cavab verin.

- İlbizin yaxın dostları kimlərdir?
- İlbiz nədən şikayətlənirdi?
- Dostları ilbizə necə kömək etdilər?

LAYINHƏ

D Bu heyvanlardan hansının çanağı var?

2

A Mətnin davamını oxuyun və suallara cavab verin.

Dostlar geri qayıdırdılar. İlbiz çox yavaş hərəkət edirdi. Birdən güclü yağış yağmağa başladı. Leysan Kəpənək və Parabüzəni tamamilə islatdı. İlbiz isə sakitcə çanağına çəkilib yağışın kəsməyini gözlədi. Yağış kəsdikdən sonra İlbiz su içində büzüşmüş dostlarını gördü.

Öz-özünə düşündü:

–Yaxşı ki məni qoruyan çanağım varmış.

B

Mətnin sonuna hansı cümləni əlavə edərdiniz?

Seçiminizi izah edin.

A) İlbiz çanağını dostlarına hədiyyə edir.

B) O gündən sonra İlbiz bir daha çanağından şikayətlənmədi.

C) Yağış çanağın rənglərini yuyub aparır.

C

Şəkillərin ardıcılığını müəyyənləşdirin və mətni nəql edin.

Ç

Cümlələrin birinci və ikinci hissələrini uyğunlaşdırın.

1. İlbiz kədərli idi, çünki ...
2. İlbiz şikayətləndi, ona görə də ...
3. İlbiz yağışda islanmadı, çünki ...
4. İlbiz sevindi, ona görə ki ...

onun çanağı var idi.

indi onun al-əlvan çanağı var idi.

çanağını daşımaqdan yorulmuşdur.

dostları onu tırtılın yanına apardılar

D Doğru, yoxsa yanlış?

1. İlbizin çanağı qırılmışdı.	😊	☹️
2. Dostları İlbizi Tırtılın yanına apardılar.	😊	☹️
3. Tırtılın yanına gedəndə güclü yağış yağdı.	😊	☹️
4. Rənglənmiş çanaq İlbizin xoşuna gəlmədi.	😊	☹️
5. İlbiz çanağına girib yağışdan gizləndi.	😊	☹️
6. İlbiz başa düşdü ki, çanağın da faydası var.	😊	☹️

E Mətnəki obrazların adlarındakı hecaların sayını müəyyən edin.

Sonra isə həmin adları hecaların sayına görə şəkillərdəki heyvan adları ilə uyğunlaşdırın.

3 A “Sirli canlılar” kitabından ilbizlər haqqındaki mətni oxuyun. Sizin üçün yeni məlumatları dəftərinizdə qeyd edin.

İLBİZLƏR

İlbizlərin bədənini bərk çanaq içərisində yerləşir. Təhlükə olanda baş və ayaqlarını da çanağın içərisinə çəkirlər.

Onlar həm quruda, həm də suda yaşayırlar. Çox soyuq havada donurlar. Çox isti havada isə quruyurlar. İlbizin çanağı onları donmaqdan və qurumaqdan qoruyur.

İlbiz buynuzcuqları ilə həm görür, həm də qoxu hiss edir. İlbizlər daha çox ot ilə qidalanırlar. Bəzən ət də yeyirlər.

B Mətnə ilbiz haqqında hansı məlumat verilmir?

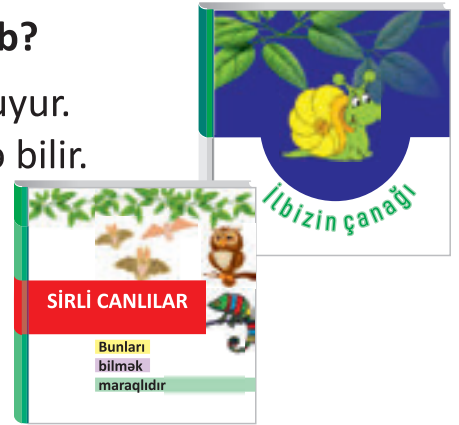
- A) İlbiz soyuq havada donur.
- B) İlbiz həm otlar, həm də ətlə qidalanır.
- C) İlbiz 3 il qidalanmadan yata bilər.

C Hansı şəkil mətnin məzmununa uyğundur?

Ç Aşağıdakı məlumatlar hansı kitablarda verilib?

1. İlbizin çanağı onu istidən və soyuqdan qoruyur.
2. İlbiz baş və ayaqlarını da çanağın içinə çəkə bilər.
3. İlbizin çanağı qəhvəyi rəngdədir.
4. İlbiz isti havada quruyub məhv olur.
5. İlbizin buynuzcuqları var.
6. İlbiz çox yavaş hərəkət edir.

4 A Cümlədə göy rənglə verilmiş sözü hansı sözlə əvəz etmək olar?

İlbizin çanağı **bərk** olur.

- A) **gözəl** B) **möhkəm** C) **uzun**

• Bunları bilməliyik •

Yaxınmənalı sözlər

bəyənmək

xoşlamaq

rəngarəng

al-əlvan

B Yaxınmənalı sözləri uyğunlaşdırıb oxuyun.

rəng
dost
gözəl
yavaş

yoldaş
qəşəng
asta
boya

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
kəpənək	kəpənəy
parabüzən	parabizən
al-əlvan	aləlvan
çanaq	çanax

C Cümlələrdə qırmızı rənglə verilmiş sözləri yaxınmənalı sözlərlə əvəz edərək köçürün.

uca şir birdən böyük

Biz zooparkda *aslan* gördük.
Şirin *iri* gövdəsi və pəncələri var.
Onun qəsssinin divarları *hündür* idi.
Şir *qəildən* nərildədi.

Ç Qruplarla iş

Aşağıdakı cümlələri davam etdirərək nəgıl qurun və danışın.

1. Biri var idi, biri yox idi, bir fil var idi. Filin xortumu çox uzun idi. Hərəkət edərkən ona mane olurdu. ...

2. Bir gün ulaqla zəbr rastlaşdılar. Ulaq zəbrə dedi: "Sənin nə gözəl zolaqların var. Amma mən ..."

3. Bir gün dəvə öz-özünə düşündü: "Görəsən, niyə mənim belim əyridir?" ...

4. Bayquş yalnız gecələr yuvasından çıxırdı. Gündüzlər isə həsrətlə başqa quşların səsinə qulaq asıb düşünürdü: "Kaş mən də işıqda görə biləydim". ...

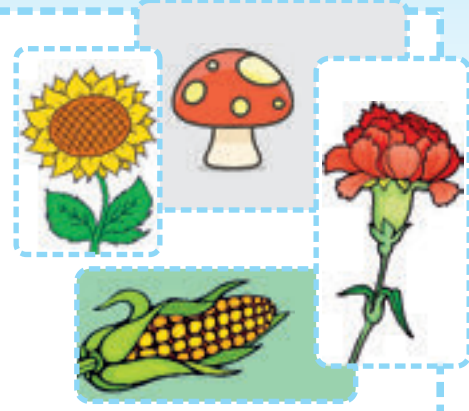
1

A

Tapmacanın açması hansı şəkildə təsvir olunub?

Meşədir, çəməndir oylağım mənim,
 Özümdən yekədir papağım mənim.
 Bəzən zəhərliyəm, bəzən yeməli,
 Düz bircə dənədir ayağım mənim

- Tapmacadakı hansı məlumatlar cavabı tapmaqda sizə kömək etdi?

B

Şeiri oxuyun və suallara cavab verin.

GÖBƏLƏK

Göbələk, ağ göbələk, Kol dibində bitirsən,
 Ay ağpapaq göbələk! Elə bil ki, çətirsən.

Dağlarda qar əriyib Gizlənmə uşaqlardan,
 Qarışanda sellərə, Qoy hər an görək səni.
 Çimib yaz yağışında Səbətlərə doldurub
 Səpələn bu çöllərə. Evə gətirək səni.

Zahid Xəlil

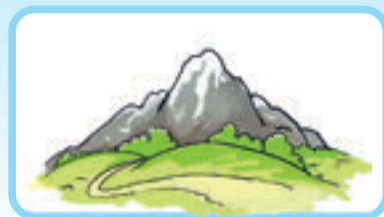
Söz boğçası

- sel
- kol
- çətir
- səbət

C “Göbələk” şeirini tapmaca ilə müqayisə edin. Bu şeirdə hansı yeni məlumatlarla rastlaşdınız?

Ç Şair göbələyi nəyə bənzədir?

D Göbələklə bağlı hansı sözlər oxuduğunuz tapmacaya, hansıları şeirə aiddir? Bəs hansı sözə hər ikisində rast gəldiniz?

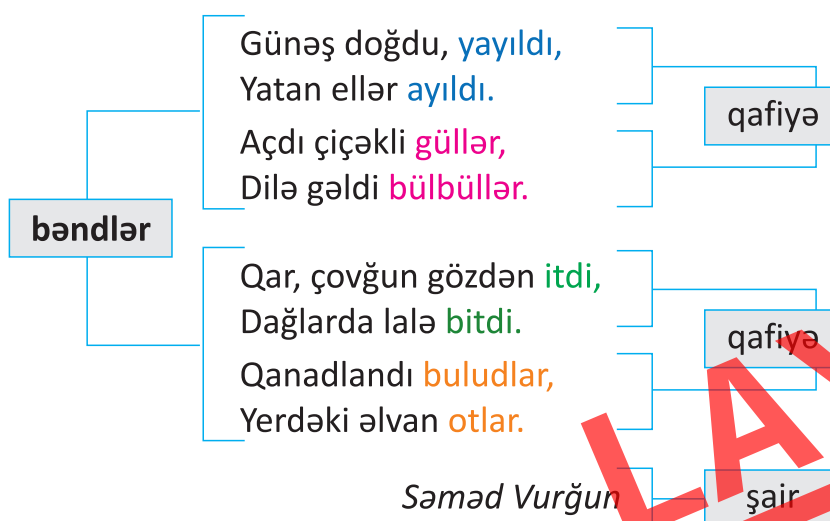
yaz yağışı, papaq, yeməli, çətir, zəhərli, birayaqlı, səbət

2 A Misraların sonundakı hansı sözlər oxşar səslənir?

Dağlarda qar əriyib
Qarışanda sellərə,
Çimib yaz yağışında
Səpələn bu çöllərə.

• Bunları bilməliyik •

Şeir, bənd, qafiyyə

LAYIHƏ

B Aşağıdakı şeir parçasını oxuyun və suallara cavab verin.

HARA GEDİRSƏN AXŞAM?

Meşəlikdə əsdi Şam,
Dedi körpə Cüyürə:
– Hara gedirsən axşam
Sən yüyürə-yüyürə?
Cüyürüm, öz vaxtı var
Meşədə əylənməyin.
Rastına düşmək olar
Burda Əyripəncənin.

Xanımana Əlibəyli

- Şeirin müəllifi kimdir?
- Şeirdə neçə bənd var?
- Şeirdə neçə misra var?
- Hər misrada neçə heca var?
- Hansı misralar qafiyələnir?

C Qafiyələnən sözləri uyğunlaşdırın.

satdı	itdi
soldu	əkdi
yağdı	yoldu
qaçdı	batdı
bitdi	saçdı
çəkdi	sağdı

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
göbələk	göbələy
dovşan	doşan
bənövşə	bənöşə
qanad	qanat

Ç Nöqtələrin yerinə uyğun sözlər artırmaqla şeir parçasını dəftərinizə köçürün.

döşə dişə uçaram, açaram, qaçaram,

Bənövşəyəm, bənövşə,
Düşmüşəm dils-....
Qızlar, oğlanlar mənə
Dərib taxarlar....

Bahar oldu ...,
Qar, borandan ...,
Başqa güllər açanda
Mən qış olub....

“Göbələk” mətninə çəkilmiş şəkillərə baxın.
Sizcə, necə olur ki, göbələk sürətlə böyüyür?

GÖBƏLƏK

Günlərin bir günü meşədə güclü yağış yağır. Heyvanlar gizlənməyə yer axtarırlar. Qarışqa balaca bir göbələk görüb onun altında gizlənir.

Aradan bir az keçmiş su içində büzüşmüş Sərçə onlara yaxınlaşır. Qarışqa onu da yanlarına çağırır.

Nəhayət, Dovşan da onlara qoşulur. Hamısı birlikdə yağış kəsənə kimi göbələyin altında gizlənir.

Bir az sonra yaxınlıqda qanadları ıslanmış Kəpənək görünür. Kəpənəyə yazığı gələn Qarışqa yanında ona da yer verir.

Birazdan yağış kəsir. Göy üzündə Gü-nəş görünür. Heyvanlar sevinclə gö-bələyin altından çıxırlar. Əvvəl kiçik olan göbələk indi xeyli böyümüşdü... Onlar bunun necə baş verdiyini anla-mırlar. Bəs siz necə? Bu sualın cavabı-nı bilirsinizmi?

- B** Şəkildən istifadə etməklə suala cavab verin:
– Nə üçün heyvanlar yağışdan qorunmaq üçün göbələyi seçirlər?

- C** Nağılda hansı obrazın adı çəkilmir?

- Ç** Mətnə görə ardıcılığı müəyyən edin.

- a) Kəpənək, Qarışqa, Sərçə, Dovşan
b) Qarışqa, Sərçə, Dovşan, Kəpənək
c) Qarışqa, Kəpənək, Sərçə, Dovşan

D Qruplarla iş

Tapmacalarla mətndəki obrazları uyğunlaşdırın.

İşləmək olmuş peşəm,
Çünki mən zəhmətkeşəm.
Bütün yayı işlərəm,
Qış gələndə dişlərəm.

Cik-cik çağrılır adım,
Balacadır qanadım.
Balama əl vursalar,
Göyə çıxar fəryadım

Şeşədir qulaqlarım ,
Nazikdir ayaqlarım.
Qaçanda hoppanaram,
Kələmlə kökdür aram.

Qonar gülə-çiçəyə,
Hər yarpağa, ləçəyə.
Qanadı xallı, zər-zər,
Məskənidir çəmənlər.

- E** Şəkildən istifadə etməklə mətni genişləndirin və nəql edin.

4

A

Göbələk haqqında verilən aşağıdakı məlumatlar bu fəsildə oxuduğunuz hansı mətnlərə aiddir?

- Göbələk meşədə, çəmənlikdə bitir.
- Göbələyin çətir şəklində papağı olur.
- Bəzi göbələklər zəhərli, bəziləri yeməli olur.
- Yağış zamanı göbələklər çoxalır və sürətlə böyüyür.
- Uşaqlar meşədən göbələk yığıb evə gətirirlər.

B

Şəkillərin ardıcılığını müəyyənləşdirin. Onlara uyğun kiçik mətn qurun.

C

Verilmiş cümlələrin növünü müəyyən edin. Cümlələrin sonunda uyğun gələn durğu işarəsi qoyun və dəftərinizə köçürün.

1. Ana, olarmı biz göbələk yığmağa gedək
2. Uşaqlar, çox uzaqlara getməyin
3. Ah, nə böyük göbələkdir
4. Mən artıq yoruldu, evə qayıtmaq istəyirəm
5. Ay aman, gör nə qədər göbələk yığmısınız

LAYİHƏ

Ç Durğu işarələri ilə bağlı səhvləri müəyyənləşdirin və izah edin.

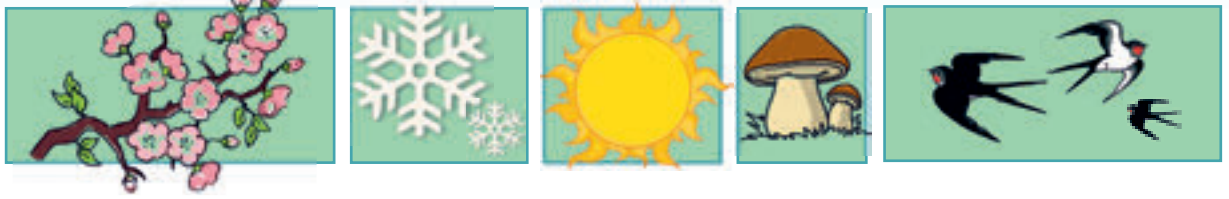
Ah, yurdumuzun təbiəti nə gözəldir.

Təbiəti qorumaq üçün nə etməliyik!

Biz təbiəti sevməli və qorumalıyıq!

Gəlin təbiəti birlikdə qoruyaq?

D Şəkillərdən istifadə edərək cümlələri tamamlayın və oxuyun.

Yazda ağaclar ... açır. Göy üzündən ... boylanır. Dağlarda ... əriyir.

Kol dibindən ... baş qaldırır. İsti ölkələrdən ... uçub gəlir.

E Sütunlardakı sözləri hecalarının sayına görə uyğunlaşdırın.

a	b	c	ç
göbələk	bağ	dovşan	sərçə
cırcırma	qaranquş	qarışqa	kərtənkələ
meşə	ağacdələn	kol	qar
quş	səbət	parabüzən	bənövşə

Ə Sözlərlə izahları uyğunlaşdırın.

- Sel
 - Kol
 - Çətir
 - Səbət
- Alçaq, ağacəxşar bitkidir.
Günəşdən, yağışdan qoruyur.
İçərisinə meyvə, tərəvəz yığılır.
Güclü yağışdan sonra yaranır.

F Göbələklər haqqında əlavə məlumat toplayın və təqdim edin.

1

A

Şəkillər üzrə danışın. Bu şəkillər sizə hansı təbiət hadisəsindən xəbər verir?

B

Mətni oxuyun. Obrazların adlarını dəftərinizdə qeyd edin.

BAHAR GƏLDİ

Biri var idi, biri yox idi, bir bala Dovşan var idi. Adı da Bozqulaq idi. Günlərin bir günü qaranquşların səsi onu yuxudan oyatdı. Bozqulaq burnunu qırışdırdı:

– Quşlara bax. Səs salırlar. Qoymurlar yatım. Axı mən yatmaq istəyirəm.

Anası ona cavab verdi:

– Dur, Dovşan balam. Onlar adi quşlar deyil. Qaranquşlardır. Onlar gəliblərsə, deməli, bahar gəlib.

Bozqulaq qulaqlarına inanmadı:

– Bahar gəlib? Elə bir gecədə? Onu qaranquşlar gətiriblər?

– Yox, Bozqulağım, bahar qaranquşları gətirib. O gəlib, havalar istiləşib, qaranquşlar da vətənə dönüblər.

Bozqulaq yuvadan bayıra atıldı.

– Ah, çiçəklərə bir bax! Günəş də çıxıb. Hər tərəf yaşıllaşıb...

Elə bu vaxt Şirincə adlı alma ağacı onu səslədi:

– Dost, hara gedirsən?

LAYIHƏ

Bozqulaq dedi:

– Salam, Şirincə. Gedim, görüm Kirpi oyanıb?!

Düz üç aydır yatır...

Şirincə qolunu uzadıb çiçəklərindən birini dərdi:

– Al, bunu da dostuna apar.

Bozqulaq nəzakətlə:

– Sağ ol! – dedi.

Çiçəyi alıb dostunun görüşünə tələsdi.

B Mətndəki obrazların adlarını ardıcılıqla sadalayın.

C Cümlələri tamamlayın.

Bozqulaq yuxudan yarımçıq durdu, çünki ...

Bahar gəlmişdi, ona görə də ...

Şirincə Bozqulağa çiçək verdi ki, ...

Ç Mətnə görə şəkillərin ardıcılığını müəyyən edin.

D Doğru, yoxsa yanlış?

1. Mətndə hadisə yazın əvvəlində baş verir.
2. Bozqulaq anasının səsinə yuxudan oyandı.
3. Alma ağacı yayda çiçəkləyir.
4. Kirpi qış aylarında yatır.
5. Alma ağacı xeyirxah idi.

Bozqulağın yay günləri haqqında mətni oxuyun.
Mətnə obrazların sevdiyi qidalarını qeyd edin.

BOZQULAĞIN YAY GÜNLƏRİ

Artıq yay gəlmişdi. Bozqulaq uzun yay günlərini maraqlı keçirirdi. Kirpi ilə oynayır, ayı üçün balıq tuturdu.

Bir gün Bozqulaq çəmənlikdə oynayırdı. Ətrafda rəngbərəng kəpənəklər uçurdu.

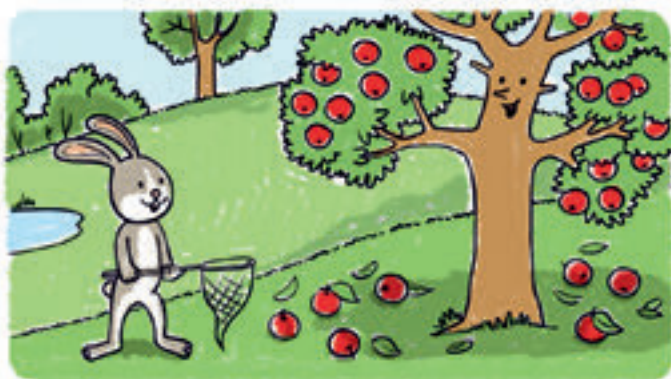
– Ah, bunlar necə də gözəldir! Bozqulaq kəpənəktutarı götürüb onların dalınca qaçdı.

– İstəyirəm sizi tutum. Mən sizi evimizdə saxlayacağam. Sizə yerləyi və kələm verəcəyəm. Elə dadlıdır ki...

Amma kəpənəklər sürətlə uçar, Bozqulağa gülürdülər. Birdən Şirincənin səsi eşidildi:

– Ey dost, bəsdir boş yerə qaçdın... Sənin yerləyin onlara lazım deyil. Onlar güllərin şirəsi ilə qidalanırlar. Yaxşısı budur, mən səni almalarım qonaq edirəm.

Şirincə silkələndi və yerə çoxlu alma töküldü. Bozqulaq Şirincəyə təşəkkür etdi. Kəpənəktutarı almalarla doldurub sevinclə dostlarının yanına yüyürdü. Hamı dadlı almaya qonaq oldu...

B Bozqulaq kəpənəkləri hansı tərəvəzlərə qonaq etmək istəyir?
Səbəbini izah edin.

C Mətnə belə bir obraz yoxdur.

Ç Hadisələri mətnə uyğun olaraq sıralayın.

- Şirincə Bozqulağı almaya qonaq etdi.
- Bozqulaq kəpənəkləri qonaq etmək istəyir.
- Bozqulaq dostlarını almaya qonaq etdi.
- Bozqulaq dostları ilə yay günlərini maraqlı keçirirdi.

D Mətndəki məlumatlardan çıxış edərək cümlələri tamamlayın.

- Dovşan ... ilə qidalanır.
- Kəpənəklər ... ilə qidalanır.
- Ayı ... ilə qidalanır.

E Yay fəslə ilə əlaqədar xatırladığınız əhvalatı danışın.

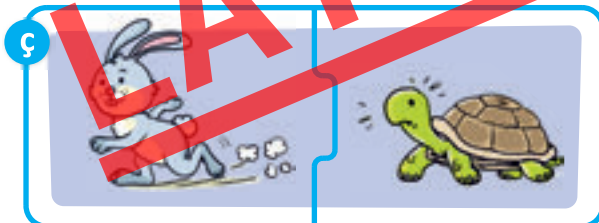
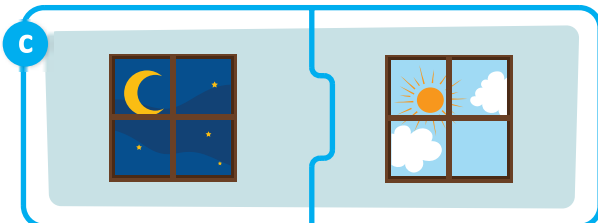
3 A Söz cütlərini şəkil cütləri ilə uyğunlaşdırın.

1) gecə – gündüz

3) yay – qış

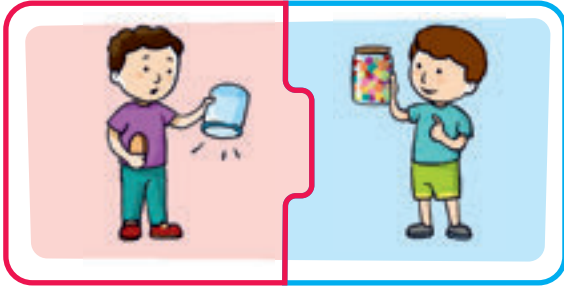
2) cəld – yavaş

4) gəlmək – getmək

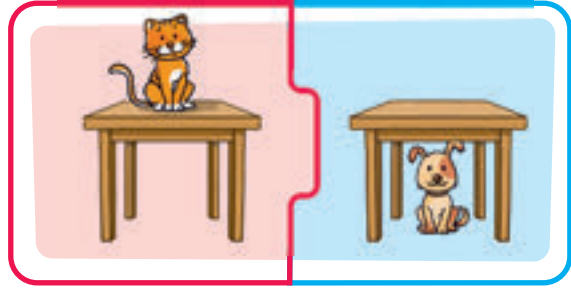
• Bunları bilməliyik •

Əksmənalı sözlər

boş

dolu

üstündə

altında

B

Əksmənalı sözlərin uyğunluğunu müəyyən edin.

uzun
böyük
aşağı

balaca
yuxarı
qısa

geyinmək
yazmaq
danışmaq

susmaq
soyunmaq
pozmaq

C

Çərçivələrdə verilmiş hər üç sözdən ikisi əksmənalıdır.

Həmin sözləri müəyyən edin.

Onların ad, əlamət, hərəkət, yoxsa say bildirdiyini deyin.

az
isti
çox

uzaq
arxa
yaxın

kiçik
dar
geniş

oturmaq
durmaq
gülmək

Ç

Qırmızı rəngdə verilmiş sözləri əksmənalı sözlərlə əvəz edib yazın.

Havalar çox **isti** keçirdi.

Qışda meyvə-tərəvəz **az** olur.

Yayda hamı **nazik** geyinir.

Günlər **uzanır**, gecələr **qısalırdı**.

LAYIHƏ

Payız fəsli haqqında nə bilirsiniz?
Mətni oxuyun və bildiklərinizi
yeni məlumatlarla müqayisə edin.

• Söz boğçası •

- sapsarı
- həyəcan
- kürk
- qayğı

BOZQULAĞIN PAYIZ QAYĞILARI

Bozqulaq alma ağacının altında oturub tökülən sarı yarpaqları sayırdı.

– Bir, iki, üç, dörd,Belə getsə, ağac tamam çılpaq qalacaq. Bozqulaq həyəcanla Şirincəyə dedi:

– Sən xəstələnmişən? Yarpaqların sapsarı olub tökülür.

Şirincə güldü:

– Ay səni, Bozqulaq! Mən sağlamam. Bu boyda dövşansən, bilmirsən ki, payız gəlib.

– Payız gəlib?

– Hə. Görmürsən, quşlar da uçub isti ölkələrə gedirlər.

– İsti ölkələrə gedirlər? Quşlara bir bax...

Bozqulaq bunu deyib evə qaçdı.

Evdə anasına dedi:

– Ana, ay ana, bir pəncərədən bax. Payız gəlib, quşlar uçub isti ölkələrə gedirlər. Gəl biz də çıxıb gedək. Yoxsa soyuqdan donarıq.

Anası güldü:

– Heç böyüməmişən. Quşlar payızda uçub gedir, baharda qayıdırlar. Dovşanlar isə qışda kürklərini dəyişib daha isti və qalın kürk geyinirlər. Ona görə də soyuqdan donmurlar.

Suallara cavab verin.

- Bozqulaq Şirincəyə nə dedi?
- Mətndəki hadisələr ilin hansı fəslində baş verir?
- Quşların köçməyi Bozqulağı niyə narahat etdi?
- Ana Bozqulağa necə cavab verdi?
- Dovşanlar niyə isti ölkələrə getmirlər?

C

Aşağıdakı şəkillərə baxın və mətni davam etdirin.

Bozqulaq evdən çıxıb uçan
quşlara əl elədi və dedi...

Bozqulaq dostu Kirpinin
yanına gəlib dedi...

Ç

Mətnə hansı rənglə verilmiş sözlər:

a) ad bildirir

b) əlamət bildirir

c) hərəkət bildirir

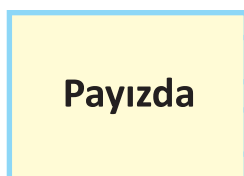

ç) say bildirir

D

Cümlələrə uyğun hərəkət bildirən sözlər artırın.

ağacların yarpaqları

havalər yavaş-yavaş

soyuq külək

tez-tez yağış

E

Cədvəldəki boş xanalara uyğun gələn sözləri müəyyən edin.

durmaq

getmək

qaynar

Sözlər	Yaxınmənalı	Əksmənalı
oturmaq	əyləşmək	
isti		soyuq
qayıtmaq	dönmək	

5 A Qış vaxtı qar yağarkən ən sevimli məşğuliyyətiniz nə olur?

B Mətni oxuyun və suallara cavab verin.

• Söz boğçası •

- ağappaq
- kədərli
- qəmgin

BOZQULAĞIN YENİ DOSTU

Bozqulaq çox kədərli idi. Burnunu pəncərənin şüşəsinə söykəmişdi. Bu zaman pəncərəyə ağappaq qar dənəsi qondu. Bozqulaqdan soruşdu:

– Sən niyə qəmginsən?

Bozqulaq cavab verdi:

– Şirincə soyuqdan büzüşüb. Ayı, Kirpi yatıb. İndi mən kiminlə oynayım?

– Eybi yox. Biz sənə kömək edərik.

– Siz?

– Hə, mən və başqa qar dənələri. Çıx bayıra. Gəl bizdən özünə “dost” düzəlt. Adını da qoy Qaradamı.

Bozqulaq sevindi və özünü bayıra atdı. O, qar dənələrinin arasında ora-bura qaçır, onları yumrulayıb üst-üstə qoyurdu. Birazdan Qaradamı hazır idi.

– Salam, dost, – Bozqulaq dedi.

– Salam. Çox sağ ol. Məni düzəltdin. Amma elə bil nə işə çatışmır.

Bozqulaq indi başa düşdü ki, Qaradamına burun qoymağı yaddan çıxarıb. Tez evə qaçdı. Yekə bir yerkökü gətirib dostuna bağışladı. Onlar çox xoşbəxt idilər.

Sevinc Nuruqızı

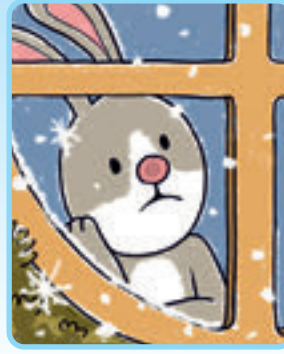
C Cümlələri tamamla və oxu.

- Bozqulaq kədərli idi, çünki...
- ... Bozqulağa öz köməyini təklif etdi.
- Bozqulaq ... düzəltdi.
- Bozqulaq Qaradama ... bağışladı.

LAYIHƏ

Ç

Şəkillərin ardıcılığını müəyyənləşdirin və mətni nəql edin.

D

Alma ağacının təsvirlərini bu oxuduğunuz mətnlərin adları ilə uyğunlaşdırın.

Bozqulağın
yeni dostu

Bozqulağın payız
qayğıları

Bozqulağın
yay günləri

Bahar
gəldi

E

Cümlələrin ilin hansı fəsilələrinə aid olduğunu müəyyən edin.

1. Yarpaqlar saralır.
2. Ağaclar tumurcuqlayır.
3. Adamlar dənizdə çimirlər.
4. Qar yağır.
5. Quşlar isti ölkələrə uçub gedirlər.

Ə

“Ən çox sevdiyim fəsil” mövzusunda fikirlərinizi yazın. Aşağıdakı suallardan istifadə edin.

1. İlin hansı fəsiləri var?
2. Mən hansı fəsli daha çox sevirəm?
3. Sevdiyim fəslin hansı əlamətləri var?
4. Nəyə görə bu fəsli daha çox sevirəm?

LAYIHƏ

Ümumiləşdirici təkrar

- 6 A** “Təbiətin sirləri” bölməsində hansı təbiət hadisələri ilə tanış oldunuz?
Hansı təbiət hadisəsi daha çox xoşunuza gəldi? Nə üçün?
Daha hansı təbiət hadisələri haqqında məlumat almaq istəyirsiniz?

- B** Şeiri oxuyun, suallara cavab verin.

Qara bax, qara, Qalın geyinək,
Gör necə yağır. Həyatə çıxacaq.
Çıxsan bayıra, Qartopu yığaq,
Məni də çağır. Top-top oynayaq.

Mirmehdi Seyidzadə

- Şeirin müəllifi kimdir?
- Şeirdə neçə bənd var?
- Şeirdə neçə misra var?
- Hər misrada neçə heca var?
- Hansı misralar qafiyələnir?

- C** Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri seçin və cümlələri tamamlayın.

Birdən ... çaxdı.
Güclü ... başladı.
Bağları ... basdı.

sel
şimşək
leysan

... dibində çoxlu göbələk var idi.
Onlar ... kimi görünürdü.
Biz bir ... göbələk yığdıq.

səbət
kol
çətir

Yağan qar pəncərəyə ... vururdu.
Hər tərəf ... olmuşdu.
Dovşan qalın ... geyinmişdi.

kürk
naxış
ağappaq

BURAXILIŞ MƏLUMATI

*Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün
Azərbaycan dili fənni üzrə dərslik (1-ci hissə)*

Tərtibçi heyət

Müəlliflər

**Ülkər Nurullayeva
Nuriyə Allahverdiyeva
İradə Bayramova
Aysel Xanahiyeva**

Layihə rəhbəri

Rəfiq İsmayilov

İxtisas redaktoru
Dil redaktoru
Bədii redaktor
Texniki redaktor
Dizayner
Rəssamlar
Korrektor

**Şəhla Zahidova
Dilruba Cəfərova
Tələh Məlikov
Zeynal İsayev
Tələh Məlikov
Elmir Məmmədov, Məzahir Hüseynov
Aqşin Məsimov**

*Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci siniflərində
sınaq məqsədilə çap edilir.*

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi – 2018

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun
hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron
informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi 10,8. Fiziki çap vərəqi 12. Səhifə sayı 96.
Kağız formatı $57 \times 90 \frac{1}{8}$. Pulsuz. Bakı – 2018

T | R | M
“Təhsil Resursları Mərkəzi”

LAYİHƏ